EUROPESE
COMMISSIE

Brussel, 16.11.2023
SWD(2023) 376 final

WERKDOCUMENT VAN DE DIENSTEN VAN DE COMMISSIE

Analyse van het herstel- en veerkrachtplan voor België

bij

Voorstel voor een UITVOERINGSBESLUIT VAN DE RAAD

tot wijziging van Uitvoeringsbesluit (EU) (ST 10161/21 en ST 10161/21 ADD 1) van 13 juli 2021 betreffende de goedkeuring van de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan voor België

{COM(2023) 731 final}

Inhoudsopgave

1. Samenvatting 2
2. Doelstellingen van de wijziging van het herstel- en veerkrachtplan 3
2.1. Belangrijkste nieuwe uitdagingen 3
2.2. Belangrijkste elementen van het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan en het REPowerEU-hoofdstuk 4
3. Samenvatting van de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan 16
3.1. Alomvattende en voldoende evenwichtige reactie op de economische en sociale situatie 16
3.2. Verband met landspecifieke aanbevelingen en het Europees Semester 22
3.3. Groeipotentieel, het scheppen van banen, economische, institutionele en sociale veerkracht, Europese pijler van sociale rechten, verzachting van de gevolgen van de crisis, sociale en territoriale cohesie, en convergentie 24
3.4. Het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” 24
3.5. Groene transitie 26
3.6. Digitale transitie 27
3.7. Blijvend effect van het herstel- en veerkrachtplan 28
3.8. Mijlpalen, streefdoelen, monitoring en uitvoering 29
3.9. Kostenberekening 30
3.10. Controles en audits 32
3.11. Samenhang 34
3.12. REPowerEU 36
3.13. Grensoverschrijdende of landoverstijgende dimensie of effecten 38
BIJLAGE I: Traceren van klimaatuitgaven en digitale tagging 40

1. SAMENVATTING

In 2022 leidde de Russische invasie in Oekraïne tot een stijging van de energie- en grondstoffenprijzen in België. De inflatie bleef hoog en de economische groei vertraagde sterk als gevolg van knelpunten in de toeleveringsketen, stijgende energie- en grondstoffenprijzen en leveringstekorten. België heeft op 20 juli 2023 bij de Commissie een gewijzigd nationaal herstel- en veerkrachtplan ingediend, inclusief een REPowerEU-hoofdstuk, om bij de uitvoering van zijn oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan rekening te houden met de gevolgen van die uitdagingen. Voor de wijziging van zijn herstel- en veerkrachtplan heeft België zich gebaseerd op de volgende rechtsgrondslagen: artikel 18, lid 2, van Verordening (EU) 2021/241 (RRF-verordening) teneinde rekening te houden met de geactualiseerde maximale financiële bijdrage die op 30 juni 2022 is bekendgemaakt, alsmede artikel 21, lid 1, van de RRF-verordening, waarin de Commissie wordt verzocht een voorstel in te dienen tot wijziging van het uitvoeringsbesluit van de Raad, aangezien het herstel- en veerkrachtplan van België vanwege objectieve omstandigheden gedeeltelijk niet langer haalbaar is. België heeft ook leningen aangevraagd op grond van artikel 14, lid 2, van de RRF-verordening, voornamelijk om zijn REPowerEU-hoofdstuk te financieren. Daarnaast heeft België zich voor de ondersteuning van maatregelen van zijn REPowerEU-hoofdstuk gebaseerd op zowel: i) artikel 21 quater van de RRF-verordening, waarin wordt verzocht om toewijzing van het bedrag dat beschikbaar is uit inkomsten van het emissiehandelssysteem (ETS); als ii) artikel 21 ter, lid 2, teneinde de middelen te gebruiken die zijn overgedragen uit de reserve voor aanpassing aan de Brexit uit hoofde van artikel 4 bis van Verordening (EU) 2021/1755.

De door België ingediende wijziging heeft gevolgen voor 43 maatregelen op basis van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening en 34 maatregelen op basis van artikel 21, lid 1, van de RRF-verordening. Voor sommige voorgestelde wijzigingen heeft België zich op meer dan één rechtsgrondslag gebaseerd. Daarnaast zijn in de tekst van het uitvoeringsbesluit van de Raad veertien typefouten vastgesteld die de inhoud van het oorspronkelijke door België ingediende herstel- en veerkrachtplan niet weerspiegelen, en heeft België correcties voorgesteld.

Het door België ingediende REPowerEU-hoofdstuk omvat vier nieuwe hervormingen, zeventien nieuwe investeringen, één opgeschaalde maatregel en zeven uit het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan overgehevelde maatregelen (met of zonder wijzigingen) die de veerkracht, veiligheid en duurzaamheid van het energiesysteem van de Unie vergroten. De voorgestelde hervormingen variëren van een federale hervorming van de bestuursrechtelijke beroepsprocedures bij de Raad van State tot gewestelijke verplichtingen voor grote energieverbruikers in Vlaanderen, gebouwen in Brussel en windenergie-infrastructuur in Wallonië. De nieuwe investeringen zijn gericht op de energierenovatie van openbare gebouwen, steun voor opkomende energietechnologieën, de productie van hernieuwbare energie en de ontwikkeling van duurzame mobiliteit. De opgeschaalde maatregel heeft betrekking op energierenovatiesubsidies in het Vlaams Gewest. Tot slot hebben de overgehevelde maatregelen betrekking op nieuwe opkomende energietechnologieën en hernieuwbare energie, evenals de oplaadinfrastructuur.

Op basis van de beoordeling van de ingediende wijziging en het REPowerEU-hoofdstuk krijgt het Belgische gewijzigde herstel- en veerkrachtplan een score A voor alle criteria (waaronder de twee

aanvullende criteria voor het REPowerEU-hoofdstuk), behalve voor kostenberekening en samenhang, waarvoor het plan een score B krijgt (ongewijzigd ten opzichte van de beoordeling van het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan).

(1) Evenwichtig antwoord	(2) Landspecifieke aanbevelingen	(3) Groei, banen…	(4) Geen ernstige afbreuk doen	(5) Groene doelstelling 51 %	(6) Digitale doelstelling 27 %	(7) Blijvend effect	(8) Mijlpalen & streefdoelen	(9) Kostenberekening	(10) Controlesystemen	(11) Samenhang	(12) REPowerEU	(13) Grensoverschrijdend
A	A	A	A	A	A	A	A	B	A	B	A	A

2. DOELSTELLINGEN VAN DE WIJZIGING VAN HET HERSTEL- EN VEERKRACHTPLAN

2.1. Belangrijkste nieuwe uitdagingen

In 2022 leidde de invasie van Rusland in Oekraïne tot een stijging van de energie- en grondstoffenprijzen in België en de gehele EU. De Belgische inflatie bereikte een recordhoogte van + 10,3 % in 2022, en de maatregelen van de Belgische regering hielpen de gevolgen van de energiecrisis voor zowel huishoudens als bedrijven te verzachten. Tegen de achtergrond van hoge energieprijzen en inflatie vertraagde de economische groei echter. In het landverslag van 2023[1] voor België werden onder meer uitdagingen vastgesteld in verband met de hoge belastingdruk op arbeid, tekorten aan arbeidskrachten en discrepanties tussen gevraagde en aangeboden vaardigheden, het koolstofvrij maken van de industrie, de uitrol van hernieuwbare energie, de uitgebreide renovatie van gebouwen, en de benodigde vaardigheden voor de groene transitie. De uitvoering van uitgaventoetsingen in het herstel- en veerkrachtplan zal naar verwachting helpen bij de beteugeling van de overheidsuitgaven en het duurzaam omlaag krijgen van de overheidsschuld. Daarnaast zal de uitvoering van investeringen ter ondersteuning van de groene transitie uit het herstel- en veerkrachtplan van cruciaal belang zijn voor de stimulering van de energie-efficiënte renovatie van gebouwen, de uitrol van schone mobiliteit en de waardeketen voor de waterstofeconomie. In de context van de huidige uitdagingen van België is de voorgestelde herziening van zijn herstel- en veerkrachtplan drieledig: i) toevoeging van een nieuw REPowerEU-hoofdstuk aan het oorspronkelijke plan; ii) wijziging van bestaande maatregelen in overeenstemming met de bepalingen van de RRF-verordening; en iii) opname van een aanvraag voor een lening.

In het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan van België is een nieuw REPowerEU-hoofdstuk toegevoegd op grond van artikel 21 quater van de RRF-verordening. Het omvat vier nieuwe hervormingen en zeventien nieuwe investeringen ter verwezenlijking van de REPowerEU-doelstellingen, evenals de opschaling van een bestaande maatregel en de overdracht van zeven maatregelen uit het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan. Dit hoofdstuk zal helpen de groene transitie van België te bevorderen en de huidige uitdagingen aan te pakken, met name de

[1] SWD(2023) 610 final.

uitdagingen die zijn vastgesteld in de “energie”-aanbevelingen die in 2022 en 2023 in het kader van het Europees Semester tot België zijn gericht.

Overeenkomstig artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening heeft België om wijzigingen verzocht als gevolg van de neerwaartse herziening van zijn maximale financiële bijdrage, van 5,9 miljard EUR naar 4,5 miljard EUR. De herziening maakt deel uit van de actualisering van juni 2022 van de maximale financiële bijdrage en weerspiegelt het relatief betere economische resultaat van België in 2020 en 2021 dan oorspronkelijk was voorzien. Daarom heeft België om de schrapping of inkrimping van verschillende investeringen verzocht.

Overeenkomstig artikel 21, lid 1, van de RRF-verordening heeft België verzocht om bestaande maatregelen van het herstel- en veerkrachtplan te wijzigen, aangezien deze niet langer haalbaar waren op basis van objectieve omstandigheden. Deze betreffen onder meer de noodzaak om rekening te houden met de hoge inflatie in 2022 en verstoringen van de toeleveringsketen, die gevolgen hebben voor zestien maatregelen. Daarnaast heeft België voorgesteld elf maatregelen te wijzigen vanwege onverwachte juridische of technische problemen, één maatregel vanwege een mislukte aanbestedingsprocedure en zes maatregelen om betere alternatieven uit te voeren om hun oorspronkelijke ambitie te verwezenlijken of te verhogen.

Overeenkomstig artikel 14, lid 2, van de RRF-verordening heeft België om steun in de vorm van leningen verzocht om zes investeringen te financieren (voor een totaalbedrag van 264 miljoen EUR). Vijf van deze maatregelen werden van de niet-terugbetaalbare steun van het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan overgeheveld naar een nieuw aangevraagde steun in de vorm van leningen ter dekking van de neerwaartse herziening van de maximale financiële bijdrage van België. Verder is er een nieuwe investering toegevoegd. Drie van de zes maatregelen in het kader van steun in de vorm van leningen zijn door België opgenomen in zijn REPowerEU-hoofdstuk.

2.2. Belangrijkste elementen van het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan en het REPowerEU-hoofdstuk

De belangrijkste elementen van het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan en het REPowerEU-hoofdstuk zijn hieronder opgesomd en samengevat in tabel 1.

AS 1 — KLIMAAT, DUURZAAMHEID EN INNOVATIE

Component 1.1 — Renovatie van gebouwen

België stelt voor om twee investeringen te schrappen: i) de steun voor innovatieve energie-efficiënte renovatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (I-1.13); en ii) de renovatie van openbare gebouwen in het Waals Gewest (I-1.06), op basis van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening. Daarnaast stelt België voor om het investeringsgedeelte van twee maatregelen die verband houden met energiesubsidieregelingen als volgt te wijzigen: i) opschaling van maatregel R-1.01 van het Vlaams Gewest in het kader van het REPowerEU-hoofdstuk (51 miljoen EUR extra); en ii) overdracht van het investeringsgedeelte van maatregel R-1.03 van de Duitstalige Gemeenschap naar het REPowerEU-hoofdstuk. Er is voorgesteld om verschillende investeringen in renovaties van sociale en openbare gebouwen van verschillende deelstaten op basis van

artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening terug te schroeven, en op basis van artikel 21 van de RRF-verordening verder te verlagen om rekening te houden met de hoge inflatie. Andere voorgestelde wijzigingen zijn gericht op het corrigeren van typefouten in het uitvoeringsbesluit van de Raad in verband met elementen die ten onrechte zijn toegevoegd, hoewel zij niet relevant zijn voor de mijlpalen of streefdoelen. Bovendien stelt België voor om inconsistenties tussen de cijfers in de beschrijvingen van de maatregelen en de daarmee verband houdende streefdoelen in het uitvoeringsbesluit van de Raad te corrigeren, en om in de beschrijvingen en streefdoelen van de maatregelen klimaattaggingsvereisten te specificeren omwille van de duidelijkheid en om uiteenlopende interpretaties te voorkomen. Er werd voorgesteld om streefdoelen voor investeringen van verschillende deelstaten op te splitsen in indicatieve substreefdoelen om te verduidelijken wat van elke deelstaat wordt verwacht om het algemene streefdoel te halen en welk deel van de streefdoelen onder een klimaattaggingsvereiste valt.

Component 1.2 — Opkomende energietechnologieën

België stelt voor om de hervorming van het regelgevingskader voor de H_2- en CO_2-markten van de Federale Regering (R-1.04) uit te splitsen in afzonderlijke hervormingen, na verduidelijking over de verdeling van bevoegdheden op deze twee gebieden tussen de Federale Regering en de gewesten. Bijgevolg stelt België één hervorming op federaal niveau voor met betrekking tot de H_2-markten, en gewestelijke hervormingen met betrekking tot de CO_2-markten van het Vlaams Gewest en het Waals Gewest (R-1.05 en R-1.06), op basis van artikel 21 van de RRF-verordening, aangezien dit gunstiger is voor de verwezenlijking van de doelstellingen van de RRF-verordening. België stelt voor om de investeringen in hernieuwbare-warmtenetten van het Vlaams Gewest (I-1.20) volledig te schrappen en drie investeringen (namelijk I-1.19 "Onderzoeksplatform voor energietransitie" van de Franse Gemeenschap, en I-1.21 "Offshore-energie-eiland" en "Backbone voor H_2 en CO_2", beide van de Federale Regering), met enkele wijzigingen, over te hevelen naar het REPowerEU-hoofdstuk. Voor andere investeringen (I-1.16 en I-1.17, die beide verband houden met een regionale industriële waardeketen voor de waterstofeconomie) wordt voorgesteld om deze op basis van datzelfde artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening terug te schroeven en op grond van artikel 21 van de RRF-verordening enigszins te wijzigen.

Component 1.3 — Klimaat en milieu

België stelt op basis van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening wijzigingen voor om rekening te houden met een verlaging van de overeenkomstige maximale financiële bijdrage, en op basis van artikel 21 van de RRF-verordening, verschillende wijzigingen voor met betrekking tot de maatregel Biodiversiteit en aanpassing aan het klimaat van het Waals Gewest (I-1.22). De belangrijkste reden voor het voorstel om de streefdoelen van deze maatregel te wijzigen, houdt verband met de hoge inflatie. Voorts wordt voorgesteld om een in het uitvoeringsbesluit van de Raad vastgestelde typefout te corrigeren voor een subdoelstelling inzake veerkrachtige bossen. Er wordt, op grond van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening, voorgesteld om de maatregel van de "Blue Deal" van het Vlaams Gewest te herzien om rekening te houden met een verlaging van het budget met 100 miljoen EUR.

AS 2 — DIGITALE TRANSFORMATIE

Component 2.1 — Cyberveiligheid

België stelt voor om wijzigingen aan te brengen in twee streefdoelen van de investeringen in verband met de projecten voor een cyberveilige en weerbare digitale samenleving (I-2.01). Voor één doelstelling stelt België, op basis van artikel 21 van de RRF-verordening, voor om de technische middelen te wijzigen waarmee een van de cyberveiligheidsprojecten ("Validated websites") in de doelstelling zal worden verwezenlijkt. België heeft uitgelegd dat het, na de goedkeuring van het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan, een beter en kosteneffectiever alternatief heeft ontdekt om de doelstelling van het project te verwezenlijken. Voor de andere doelstelling stelt België voor om typefouten die in het uitvoeringsbesluit van de Raad zijn vastgesteld, te corrigeren en zo het tijdschema voor de verwezenlijking van de doelstelling met één jaar uit te stellen.

Component 2.2 — Openbaar bestuur

België stelt voor om één hervorming te wijzigen op basis van artikel 21 van de RRF-verordening. Meer in het bijzonder stelt België voor om de hervorming met betrekking tot de e-overheid voor ondernemingen (R-2.01) aan te passen aan een beter en kosteneffectiever alternatief voor het verwezenlijken van het streefdoel van de mijlpaal. Zonder de bestaande formulieren te schrappen, zoals oorspronkelijk was voorzien in de mijlpaal, zal België hetzelfde resultaat bereiken door creatie van een nieuw gedigitaliseerd systeem (dat drie onlineformulieren zal omvatten), zodat rechtspersonen kunnen worden gecreëerd, gewijzigd en ontbonden door middel van drie onlineformulieren. Het nieuwe gedigitaliseerde systeem zal een alternatief administratief kanaal zijn dat burgers kunnen gebruiken en dat alle lokale overheden moeten aanvaarden, waardoor de bestaande formulieren *de facto* overbodig worden. De wijziging wordt uitgevoerd door middel van een samenwerkingsovereenkomst tussen de federale en de gewestelijke overheden, in plaats van via een wet, zoals oorspronkelijk was voorzien. Dit zal de uniforme toepassing van de digitale oplossing binnen de federale staat en de deelstaten mogelijk maken. België stelt verder wijzigingen van zes investeringen voor. België stelt, op basis van artikel 21 van de RRF-verordening, voor om de deadline voor een investering in verband met de Single Digital Gateway (I-2.05 S10) uit te stellen tot 2025. België legt uit dat het uitstel te wijten is aan onvoorziene moeilijkheden bij het aanwerven van het gespecialiseerde personeel dat nodig is voor uitvoering van de maatregel. België stelt op basis van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening ook voor om vijf andere investeringen te wijzigen: één wordt uit het herstel- en veerkrachtplan geschrapt, één zal worden gefinancierd door leningen in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit in plaats van via niet-terugbetaalbare steun, en drie worden verlaagd.

Component 2.3 — Optische-vezeltechnologie, 5G-technologie en nieuwe technologie

Ten eerste stelt België, op basis van artikel 21 van de RRF-verordening, voor om een kleine wijziging aan te brengen in de beschrijving van de investering "Dekking van witte zones door de ontwikkeling van supersnelle glasvezelnetwerken" (I-2.13), met betrekking tot de structuur van de publiek-private samenwerking die voor deze investering is opgezet. Ten tweede stelt België, op basis van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening, voor om het budget voor investeringen ter verbetering van de connectiviteit van scholen en bedrijvenparken in Wallonië te verlagen (I-2.15). Dienovereenkomstig worden verschillende streefdoelen en een mijlpaal geschrapt, en wordt de naam van de maatregel gewijzigd. België stelt ook voor om typefouten in het uitvoeringsbesluit van de Raad met betrekking tot deze investering te corrigeren.

AS 3 — MOBILITEIT

Component 3.1 — Fiets- en wandelinfrastructuur

België stelt voor om vier maatregelen in deze component te wijzigen. België stelt, op grond van respectievelijk artikel 18, lid 2, en artikel 21 van de RRF-verordening, voor om de ambitie van de investering met betrekking tot de fietsinfrastructuur van het Vlaams Gewest (I-3.01) te verlagen vanwege de lagere financiële bijdrage en onverwachte prijsstijgingen in de bouwsector. In verband met deze verlaging stelt België daarnaast, op grond van artikel 14, lid 2, van de RRF-verordening, voor om de investering met betrekking tot de fiets- en wandelinfrastructuur rond Schuman (I-3.04) en de investering in de fietsinfrastructuur Fiets PLUS (I-3.03b) van de federale staat over te hevelen naar steun in de vorm van leningen. Tegen de achtergrond van de onverwachte stijgingen van de bouwkosten stelt België voor de ambitie van de investering in de fietsinfrastructuur Fiets PLUS van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (I-3.03a) te verlagen. België stelt ook voor om de doelstelling van de investering "Corridors Vélo" van het Waals Gewest (I-3.02) te herzien door de met nationale middelen gefinancierde fietsinfrastructuur uit de doelstelling te schrappen en rekening te houden met de eisen inzake verkeersveiligheid en kostenstijgingen.

Component 3.2 — Modal shift in het vervoer

België stelt, op grond van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening, voor de investering in de bus met hoog niveau van dienstverlening van het Waals Gewest te schrappen vanwege de verlaging van de financiële bijdrage. Daarnaast stelt het, op grond van artikel 21 van de RRF-verordening, voor om de investering in de tram in Luik te schrappen aangezien het voor een van de geplande werkzaamheden een offerte heeft ontvangen die aanzienlijk hoger ligt dan de geraamde kosten. Dit vereist dat BE heronderhandelingen zal moeten voeren over de respectieve publiek-private partnerschapsovereenkomst. De vertraging die door de heronderhandelingsprocedures wordt veroorzaakt, maakt het onmogelijk om de termijn van de herstel- en veerkrachtfaciliteit te halen. BE heeft voorgesteld om in plaats daarvan te investeren in een vloot elektrische bussen (I-3.20). In aanvulling hierop stelt België voor om vier andere maatregelen in deze component te herzien. België stelt op grond van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening voor om de ambitie van de investeringen in verband met modalshiftsubsidies van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (I-3.14) evenredig met de verlaging van de bijdrage te verlagen. Ter compensatie van die verlaging, stelt België voor om een van de interventies op het gebied van spoorvervoer die deel uitmaken van de investering "Spoor — een efficiënt netwerk" (I-3.10) te ondersteunen, mede als onderdeel van het REPowerEU-hoofdstuk. Deze interventie heeft betrekking op de elektrificatie van de lijnen 11 en L223. Om recht te doen aan het oorspronkelijke voornemen en de oorspronkelijke toezegging stelt België ook voor om de in de beschrijving van de investering vermelde streefdoelen te rectificeren om in het uitvoeringsbesluit van de Raad vastgestelde typefouten te corrigeren. België stelt ook voor om te verduidelijken dat de spoorwegstations waarop de werkzaamheden betrekking hebben en die deel uitmaken van de investering "Spoor — Toegankelijke en multimodale stations" van de Federale Regering (I-3.10) afkomstig zijn uit een pool van 28 stations, waarbij elk station is geïdentificeerd. Tot slot stelt België voor de termijnen voor de investeringen met betrekking tot het Albertkanaal en de Trilogiport van het Waals Gewest (I-3.11) overeenkomstig artikel 21 van de RRF-verordening uit te stellen vanwege onverwachte moeilijkheden bij de technische uitvoering.

Component 3.3 — Groener wegvervoer

België stelt voor om vier maatregelen in deze component te herzien. Als gevolg van prijsstijgingen en verstoringen van de toeleveringsketen stelt België, op grond van artikel 21 van de RRF-verordening, voor om de ambitie van de hervorming in het Waals Gewest ter stimulering van de uitrol van laadstations (R-3.04) te verminderen net als de ambitie van de investering van de Federale Regering ter stimulering van de uitrol van laadstations (I-3.18). Vanwege de lagere financiële bijdrage stelt België op grond van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening voor om het aantal elektrische bussen dat moet worden aangeschaft in het kader van de investering "Vergroening van het buspark" van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (I-3.17) te verminderen en de installatie van laadstations uit deze investering te schrappen. Beide verlagingen zullen echter worden gecompenseerd in het REPowerEU-hoofdstuk. Zoals hierboven is vermeld, stelt België op grond van artikel 21 voor om de uitbreiding van de tram in Luik te vervangen door een nieuwe vloot elektrische bussen, met hun respectievelijke laadstations en een nieuw busdepot. Tot slot stelt België tevens voor om de streefdoelen in de beschrijving van de investering "Vergroening van het buspark — VLA" van het Vlaams Gewest (I-3.16) te rectificeren om een in het uitvoeringsbesluit van de Raad vastgestelde typefout te corrigeren.

AS 4 — SOCIAAL EN INCLUSIEF

Component 4.1 — Onderwijs 2.0

België stelt op basis van artikel 21 van de RRF-verordening voor om twee hervormingen te wijzigen. Ten eerste wordt een wijziging van de hervorming van het kader voor digitaal onderwijs in Vlaanderen (R-4.01) voorgesteld vanwege de nietigverklaring door het Grondwettelijk Hof in 2022 van het oorspronkelijke decreet betreffende de onderwijsdoelen voor de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs. De onverwachte nietigverklaring — buiten de controle van de Belgische autoriteiten — heeft geleid tot een vertraging van een jaar bij de vaststelling van het decreet en de aanpassing van de beschrijving van de mijlpaal in lijn met de uitspraak van het Grondwettelijk Hof. Ten tweede wordt voorgesteld om de hervorming van het kader van het decreet voor aanpak van voortijdige schoolverlating in de Franse Gemeenschap (R-4.03) uit te stellen voor anderhalf jaar (eind 2024) vanwege uitgebreide onderhandelingen met belanghebbenden. De investering met betrekking tot de digitale uitrusting voor scholen in de Vlaamse Gemeenschap (I-4.01) is verlaagd op basis van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening. De overige wijzigingen zijn van administratieve aard.

Component 4.2 — Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare groepen

Op basis van artikel 21 van de RRF-verordening stelt België voor om een hervorming (R-4.05) te wijzigen en de vaststelling van een decreet ter bevordering van de integratie van kwetsbare groepen in het arbeidsproces in Brussel met een jaar uit te stellen vanwege een verlenging van de onderhandelingen met belanghebbenden. Bovendien zal een van de drie elementen van de hervorming worden uitgevoerd via een convenant in plaats van een decreet. Op basis van artikel 21 van de RRF-verordening voorgestelde wijzigingen van investeringen houden verband met de aanwezigheid van een efficiënter uitvoeringsinstrument (I-4.07) en onverwachte problemen bij de uitvoering (I-4.08).

Component 4.3 — Sociale infrastructuur

België stelt, op basis van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening, voor om de investeringen voor de ontwikkeling van openbarenutswoningen in het Waals Gewest (I-4.12) te verlagen en, op basis van artikel 21 van de RRF-verordening, om het aantal te bouwen wooneenheden verder te verminderen vanwege de inflatie en hogere bouwkosten. De overige wijzigingen zijn van administratieve aard.

AS 5 — ECONOMIE VAN DE TOEKOMST EN PRODUCTIVITEIT

Component 5.1 — Opleiding en arbeidsmarkt

België stelt, op basis van artikel 21 van de RRF-verordening, voor om twee hervormingen te wijzigen en, op basis van artikel 18, lid 2, en artikel 21 van de RRF-verordening, om vijf investeringen en een klein aantal typefouten in het uitvoeringsbesluit van de Raad te corrigeren. De doelstellingen van maatregel R-5.01 kunnen beter worden verwezenlijkt door een ander rechtsinstrument voor deze hervorming te gebruiken. Het kwantitatieve streefdoel van 25 000 tijdelijke langdurig werklozen die in het kader van maatregel R-5.03 worden opgeleid, kan niet worden gehaald, aangezien het was gebaseerd op de piek in tijdelijke werkloosheid in deze categorie tijdens de pandemie. Deze aantallen zijn sindsdien aanzienlijk gedaald, zodat het oorspronkelijke streefdoel dan ook niet meer haalbaar is. Voor investering I-5.03 "Verbetering van ultramoderne opleidingsfaciliteiten" en investering I-5.07: "Levenslange Digitale Opleiding" van het Waals Gewest stelt België, op grond van respectievelijk artikel 18, lid 2, en artikel 21 van de RRF-verordening, voor om de ambitie te verlagen vanwege de verminderde financiële bijdrage en de onvoorziene prijsstijgingen in de bouwsector. Voor de investeringen I-5.04: "Leer- en loopbaanoffensief" van het Vlaams Gewest, en I-5.05: "Herstelstrategie voor de arbeidsmarkt" van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest stelt België, op basis van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening, voor om subprojecten te schrappen om rekening te houden met de daling van de financiële toewijzing. Zowel artikel 18, lid 2, als artikel 21 van de RRF-verordening worden voor investering I-5.06: "Digitale vaardigheden" van het Vlaams Gewest ingeroepen, om rekening te houden met respectievelijk de vermindering van het budget en het tekort aan gekwalificeerde IT-profielen.

Component 5.2 — Ondersteuning van de economische activiteit

Investering I-5.09 "O&O — Oproep ter ondersteuning van de lucht- en ruimtevaartindustrie" is volledig geschrapt op grond van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening. Op grond van dezelfde rechtsgrondslag wordt het budget voor de maatregel "Versterken O&O" (I-5.11) van het Vlaams Gewest verlaagd en wordt het daarmee verband houdende streefdoel evenredig aangepast. De ambitie van maatregel I-5.13 "Digitalisering van de Waalse toeristische sector" is op grond van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening afgezwakt en het daarmee verband houdende streefdoel wordt herzien, waarbij ook rekening wordt gehouden met de inflatie, waarvoor artikel 21 van de RRF-verordening als rechtsgrondslag wordt gebruikt. Er wordt voorgesteld om een typefout in het uitvoeringsbesluit van de Raad te corrigeren door het basisscenario van het streefdoel te herzien. Artikel 21 van de RRF-verordening wordt ingeroepen voor de verschillende wijzigingen van de maatregel "Relocatie van voeding en logistieke platforms" (I-5.12) van het Waals Gewest. Objectieve omstandigheden hebben geleid tot vertragingen bij de verwezenlijking van mijlpalen

en streefdoelen (verstoringen van de toeleveringsketen); kostenstijgingen (hoge inflatie) in combinatie met objectieve omstandigheden (een investeringspartner die zich plotseling heeft teruggetrokken) hebben geleid tot een herziening van het streefdoel wat betreft de omvang en het aantal te bouwen logistieke platforms, terwijl de ambitie van het project is verhoogd door energie-relevante investeringen in de twee resterende platforms op te nemen. Op basis van artikel 21 van de RRF-verordening wordt een van de drie subprojecten van de maatregel nucleaire geneeskunde geschrapt, aangezien deze maatregel technisch of economisch niet haalbaar bleek en werd stopgezet. Dit subproject wordt gedeeltelijk vervangen door een nieuw project op het gebied van de nucleaire geneeskunde. Voor het resterende deel van het beschikbare budget wordt een andere nieuwe maatregel ingevoerd, "SMELD", dat gericht is op het maximaliseren van de recycling van metalen die uit toekomstige nucleaire ontmantelingsoperaties zullen voortvloeien. Deze betreft industrieel O&O en de bouw van een smeltoven.

Component 5.3 — Circulaire economie

België schrapt op basis van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening de investering "Circulair bouwen en de maakindustrie" (I-5.17) van het Vlaams Gewest volledig. De ambitie van een andere investering, "Uitrol van de circulaire economie in Wallonië" (I-5.16), wordt op basis van dezelfde rechtsgrondslag verlaagd, waarvoor twee subonderdelen van de maatregel worden geschrapt. De bijbehorende mijlpalen en streefdoelen worden dienovereenkomstig aangepast.

AS 6 — OVERHEIDSFINANCIËN

Component 6.1 — Uitgaventoetsingen

Voor de maatregelen in deze component worden geen wijzigingen door België voorgesteld.

AS 7 — REPOWEREU

In het kader van het REPowerEU-hoofdstuk en op basis van artikel 21 quater van de RRF-verordening heeft België maatregelen voorgesteld ten belope van 726 miljoen EUR aan geraamde totale kosten voor 17 nieuwe investeringen, één opgeschaalde investering, zeven overgehevelde investeringen uit het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan en vier nieuwe hervormingen. De REPowerEU-maatregelen van België zijn verdeeld over vier nieuwe componenten: 7.1 "Renovatie van gebouwen", 7.2 "Nieuwe opkomende energietechnologieën", 7.3 "Hernieuwbare energie" en 7.4 "Mobiliteit".

Component 7.1 — REPowerEU — Renovatie van gebouwen

Nieuwe hervorming

- *R-7.01: "Herziening van het Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing" van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.* Deze hervorming wijzigt het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing (BWLKE) om nieuwe verplichtingen inzake de renovatie van gebouwen in te voeren, en draagt bij tot de doelstellingen van artikel 21 quater, lid 3, punten b), c) en d), van de RRF-verordening.

Nieuwe investeringen

- *I-7.01: "Verbeterde energiesubsidieregeling" van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.* Deze investering vergezelt R-7.01 en bestaat uit subsidies voor renovaties om de vraag naar primaire energie te verminderen ten behoeve van huishoudens met een laag inkomen.
- *I-7.04: "Renovatie van sociale woningen" van het Waals Gewest.* Deze investering bestaat in het uitrusten van sociale woningen met zonnepanelen en warmtepompen, en draagt bij tot de doelstellingen van artikel 21 quater, lid 3, punten b), c) en d), van de RRF-verordening.
- *I-7.05: "Energie- en klimaatmaatregelen in openbare gebouwen" van de Federale Regering.* Deze investering bestaat in het uitrusten van federale overheidsgebouwen met laadstations, zonnepanelen en ledverlichting, en draagt bij tot de doelstelling van artikel 21 quater, lid 3, punt b), van de RRF-verordening.
- *I-7.06: "Renovatie van openbare gebouwen" van het Vlaams Gewest.* Deze investering bestaat in het energie-efficiënt renoveren van vier openbare gebouwen: 1) Martelaarsplein 7, Martelaarsplein 19 en Kreupelenstraat 2, Brussel, 2) Winston Churchillkaai 2, Oostende, 3) Justitiehuis, Ieper, 4) Koolstraat 35, Brussel. Deze maatregel draagt bij tot de doelstelling van artikel 21 quater, lid 3, punt b), van de RRF-verordening.
- *I-7.07: "Energiemaatregelen voor openbare scholen" van het Vlaams Gewest.* Deze investering bestaat in het uitrollen van zonnepanelen op openbare scholen en draagt bij tot de doelstelling van artikel 21 quater, lid 3, punt b), van de RRF-verordening.
- *I-7.08: "Energiemaatregelen voor de zorggebouwen" van het Vlaams Gewest.* Deze investering bestaat in: 1) het uitvoeren van energie-audits; en 2) de voltooiing van energiemaatregelen in woonzorgcentra en gebouwen van (psychiatrische) ziekenhuizen. Deze maatregel draagt bij tot de doelstellingen van artikel 21 quater, lid 3, punten b) en d), van de RRF-verordening.
- *I-7.09: "Energiemaatregelen voor het VRT-gebouw" van het Vlaams Gewest.* Deze investering bestaat in het voltooien van energiemaatregelen voor het nieuwe gebouw van de VRT (Vlaamse Radio en Televisie), zoals de installatie van warmtepompen, zonnepanelen en ledverlichting, en draagt bij aan de doelstelling van artikel 21 quater, lid 3, punt b), van de RRF-verordening.
- *I-7.10: "Energiemaatregelen voor de AWV-gebouwen" van het Vlaams Gewest.* Deze investering bestaat in het voltooien van energiemaatregelen in de gebouwen van het AWV (Agentschap Wegen en Verkeer), zoals de installatie van warmtepompen, dakisolatie, zonnepanelen en ledverlichting. De investering draagt bij tot de doelstelling van artikel 21 quater, lid 3, punt b), van de RRF-verordening.

<u>Opgeschaalde maatregel</u>

- *I-7.02: "Verbeterde energiesubsidieregeling" van het Vlaams Gewest.* Met deze investering wordt hervorming R-1.01 (i) in component 1.1 opgeschaald, waardoor het budget per begunstigde voor energie-efficiënte renovaties van particuliere woningen van huishoudens met een laag inkomen wordt verhoogd. De maatregel draagt bij tot de doelstellingen van artikel 21 quater, lid 3, punten b) en d), van de RRF-verordening.

<u>Overgedragen maatregel</u>

- *I-7.03: "Energiesubsidies voor particuliere woningen" van de Duitstalige Gemeenschap.* Deze investering bestaat in het toekennen van energiepremies voor de renovatie van particuliere en sociale woningen en draagt bij tot de doelstellingen van artikel 21 quater, lid 3, punten b) en d), van de RRF-verordening.

Component 7.2 — REPowerEU — Nieuwe opkomende energietechnologieën

Nieuwe investeringen

- *I-7.12: "Infrastructuur voor energie-invoer" van de Federale Regering.* Deze investering bestaat in het ondersteunen van demonstratie- of O&O-projecten voor optimalisatie van de infrastructuur voor de invoer van waterstof of elektriciteit, waarborging van de continuïteit van de energievoorziening op lange termijn en het mogelijk maken van de energietransitie.
- *I-7.13: "Oproep tot het koolstofvrij maken van de industrie" van het Waals Gewest.* Deze investering bestaat in het bieden van financiële stimulansen voor energie-investeringen in Waalse industrieën en voor de ontwikkeling van nieuwe industrieën op het gebied van groene technologieën. Deze investeringen kunnen betrekking hebben op projecten op het gebied van energie-efficiëntie, zoals het beheer van industriële warmte, koolstofafvang en -opslag (CCS) waarbij CO_2 van onvermijdelijke procesemissies wordt afgevangen, brandstofomschakeling, de productie van hernieuwbare energie, of de opzet van nieuwe industriële elementen van de waardeketen van technologieën met een bewezen belang voor de verwezenlijking van de doelstellingen van REPowerEU, zoals de waardeketen van batterijen (in de productie of in het beheer van kritieke materialen) en de waardeketen van hernieuwbare of fossielvrije waterstof.
- *I-7.14: "Oproep tot klimaatactie in de landbouw" van het Vlaams Gewest.* Deze investering bestaat in het ondersteunen van energiebesparende technieken, groene warmte en projecten op het gebied van hernieuwbare energie in de landbouwsector.

Overgedragen maatregelen

- *I-7.11: "Onderzoeksplatform voor energietransitie" van de Franse Gemeenschap.* Deze maatregel bestaat uit investeringen in een reeks grote O&O-faciliteiten en uitrustingen ten behoeve van Franstalige universiteiten die een platform voor interdisciplinaire (en "trans-technologische") samenwerking willen opzetten met het oog op de ontwikkeling van onderzoeksacties op het gebied van complexe energiesystemen.
- *I-7.15: "Backbone voor H_2" van de Federale Regering.* Deze investering bestaat in het ontwikkelen van een waterstoftransportnetwerk, in eerste instantie in de belangrijkste industriële clusters van Vlaanderen (Antwerpen, Gent), Wallonië (Henegouwen, Luik) en Brussel.

Component 7.3 — REPowerEU — Hernieuwbare energie

Nieuwe hervormingen

- *R-7.02: "Hervorming van de beroepsprocedures van de Raad van State" van de Federale Regering.* Deze hervorming van de Raad van State bestaat in: 1) het verkorten van de tijd die nodig is voor de behandeling van beroepsprocedures met betrekking tot besluiten over energie-investeringen en projecten op het gebied van hernieuwbare energie; en 2) het verlenen van prioriteit aan de behandeling van energie-transitiedossiers.

- *R-7.03: "PV-verplichting voor grote verbruikers" van het Vlaams Gewest.* Deze hervorming voert een verplichting in tot het installeren van fotovoltaïsche zonnepanelen voor particuliere gebouwen in Vlaanderen met een elektriciteitsverbruik van meer dan 1 gigawattuur per jaar en voor gebouwen van overheidsinstanties in Vlaanderen met een elektriciteitsverbruik van meer dan 250 megawattuur per jaar.
- *R-7.04: "Versnelling van de energietransitie" van het Waals Gewest.* Deze hervorming bestaat uit het vergemakkelijken en verkorten van vergunningsprocedures voor hernieuwbare energie door middel van: 1) de herziening van het referentiekader windmolens van 2013; 2) de herziening van het ontwikkelings- en vergunningskader; 3) de hervorming van de Natuurbeschermingswet; en 4) het verbod op het gebruik van kolen en mazout/stookolie voor de verwarming en huishoudelijke warmwatervoorziening in gebouwen.

Nieuwe investeringen

- *I-7.16: "Drijvende zonneparken" van de Federale Regering.* Deze investering bestaat uit het bestuderen van de technische, economische en financiële haalbaarheid van drijvende zonnepanelen in de Noordzee en heeft tot doel het gereedheidsniveau van deze technologie van 4 tot 7 te verhogen (op een schaal met 9 als hoogste waarde).
- *I-7.17: "Optimalisering van de energiedistributie" van het Waals Gewest.* Deze investering bestaat uit het ondersteunen van de twee belangrijkste netbeheerders voor elektriciteit in het Waals Gewest (ORES en RESA) om de netten "slimmer" te maken.
- *I-7.18: "Initiatieven voor innovatieve productie van hernieuwbare energie" van het Vlaams Gewest.* Deze maatregel betreft de toekenning van subsidies aan ondernemingen die investeren in onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten met betrekking tot de productie van innovatieve technologieën op het gebied van fotovoltaïsche cellen en zonne-energie, alsmede aan ondernemingen die investeren in de elektrificatie van de haveninfrastructuur in Vlaanderen (walstroom).
- *I-7.19: "Verwijdering van belemmeringen voor hernieuwbare energie" van de Federale Regering.* Deze maatregel is gericht op de vermindering van de beperkingen in de nabijheid van luchthavens (bv. afstand tot radars, hoogtebeperkingen, oppervlakte en locatie van uitsluitingszones) die door luchtverkeersleidingsdiensten aan de bouw van windturbines worden opgelegd, teneinde de uitrol van hernieuwbare energie te versnellen.

Overgedragen maatregel

- *I-7.20: "Offshore energie-eiland" van de Federale Regering.* Deze investering beoogt de ontwikkeling van een offshore energiehub ("energie-eiland") in het Belgische deel van de Noordzee. De realisatie van deze energiehub heeft twee hoofddoelstellingen. Ten eerste het mogelijk maken van de aansluiting van 3,15 tot 3,5 GW aan toekomstige offshore-windenergie op het elektriciteitsnet aan land. Ten tweede het vergemakkelijken van de integratie en invoer van meer hernieuwbare energie in en rond de Noordzee door een verbinding tot stand te brengen met andere landen of regio's.

Component 7.4 — REPowerEU — Mobiliteit

Nieuwe investeringen

- *I-7.23: "Openbare ledverlichting" van het Vlaams Gewest.* Deze investering bestaat uit het vervangen van oude verlichtingsarmaturen (hoge- en lagedruknatriumlampen) door ledarmaturen op snelwegen en ledverlichting in tunnels in het Vlaams Gewest.
- *I-7.25: "Oplaadinfrastructuur voor bussen" van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.* België stelt voor de ambitie van investering I-3.17 "Vergroening van het buspark — BHG" in het niet-REPowerEU-gedeelte van het herstel- en veerkrachtplan te verlagen. België stelt met name voor om de installatie van oplaadinfrastructuur uit die investering te schrappen. In het kader van het REPowerEU-hoofdstuk stelt België voor om deze infrastructuur niet alleen te compenseren, maar ook om meer infrastructuur te installeren dan oorspronkelijk was toegezegd. Deze investering bestaat uit de installatie van nachtelijke laadstations in drie busdepots (voor 106 bussen) en alternatieve laadstations in vijf buslijnterminals.

<u>Overgedragen submaatregelen</u>

- *I-7.21: "Vergroening van het buspark — BHG" van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.* België stelt voor de ambitie van investering I-3.17 "Vergroening van het buspark — BHG" in het niet-REPowerEU-gedeelte van het herstel- en veerkrachtplan te verlagen. Om die verlaging te compenseren, stelt België voor om in het kader van het REPowerEU-hoofdstuk extra elektrische bussen aan te schaffen. Deze investering bestaat uit de aanschaf van 45 extra elektrische bussen: 32 M3 gelede bussen met lage vloer en 14 standaard elektrische bussen.
- *I-7.22: "Oplaadinfrastructuur — FED" van de Federale Regering.* Deze investering draagt een deel van investering I-3.18 "Oplaadinfrastructuur — FED" over, aangezien zij de uitrol van 1 832 bidirectionele laadstations voor elektrische auto's mogelijk maakt. De fiscale stimuleringsregeling, die wordt genoemd in investering I-3-18 "Oplaadinfrastructuur — FED", wordt herzien om hierin de aftrek van de kosten van deze bidirectionele laadstations op te nemen.
- *I-7.24: "Spoor — een efficiënt netwerk" van de Federale Regering.* Om de verlaging van de niet-terugbetaalbare financiële bijdrage te compenseren, stelt België voor om een van de interventies in het goederenvervoer per spoor te ondersteunen in het kader van investering I-3.10 — "Spoor — een efficiënt netwerk" van de Federale Regering, mede in het kader van het REPowerEU-hoofdstuk. Dit project wordt derhalve deels overgeheveld naar het REPowerEU-hoofdstuk. Dit betreft de elektrificatie van spoorlijnen 11 en L223.

Tabel 1 — Nieuwe en gewijzigde componenten en daarmee samenhangende kosten

Assen	Component	Status	Kosten (in miljoen EUR)	% van het totaal
Klimaat, duurzaamheid en innovatie	1.1. Renovatie	Gewijzigd	824 (-19 %)	15,5 %
	1.2. Opkomende energietechnologieën	Gewijzigd	247 (-59 %)	4,7 %
	1.3. Klimaat en milieu	Gewijzigd	289 (-28 %)	5,5 %
Digitale transformatie	2.1. Cybersecurity	Gewijzigd	79	1,5 %
	2.2. Openbaar bestuur	Gewijzigd	448 (-23 %)	8,3 %
	2.3. Optische-vezeltechnologie, 5G-technologie en nieuwe technologie	Gewijzigd	44 (-56 %)	0,8 %
Mobiliteit	3.1. Fiets- en wandelinfrastructuur	Gewijzigd	284 (-31 %)	5,4 %
	3.2. Modal shift in het vervoer	Gewijzigd	622 (-7 %)	11,7 %
	3.3. Groener wegvervoer	Gewijzigd	164 (-22 %)	3,1 %
Mens en samenleving	4.1. Onderwijs 2.0	Gewijzigd	395 (-11 %)	7,5 %
	4.2. Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare groepen	Gewijzigd	157 (-5 %)	3,0 %
	4.3. Sociale infrastructuur	Gewijzigd	202 (-11 %)	3,8 %
	4.4. Einde loopbaan en pensioenen	Ongewijzigd	0	0,0 %
Economie van de toekomst en productiviteit	5.1. Opleiding en arbeidsmarkt	Gewijzigd	319 (-14 %)	6,0 %
	5.2. Ondersteuning van de economische activiteit	Gewijzigd	369 (-16 %)	7,0 %
	5.3. Circulaire economie	Gewijzigd	124 (-37 %)	2,3 %
Overheidsfinanciën	6.1. Uitgaventoetsingen	Ongewijzigd	8	0,1 %
REPowerEU	7.1. Renovatie van gebouwen	Nieuw	188	3,5 %
	7.2. Nieuwe opkomende energietechnologieën	Nieuw	209	3,9 %
	7.3. Hernieuwbare energie	Nieuw	221	4,2 %
	7.4. Mobiliteit	Nieuw	101	1,9 %
			5 300	**100 %**

Andere elementen die niet onder de beoordelingscriteria vallen

De beschrijving van aspecten in verband met administratieve organisatie, gendergelijkheid en gelijke kansen voor iedereen en de geplande communicatiestrategie, zoals weergegeven in het vorige werkdocument van de diensten van de Commissie (2021) 172 final, blijft relevant.

Met betrekking tot het raadplegingsproces heeft België aanvullende raadplegingen van belanghebbenden gehouden in het kader van de wijziging van het herstel- en veerkrachtplan en voor de voorbereiding van het REPowerEU-hoofdstuk, in overeenstemming met de richtsnoeren van de Commissie in het kader van REPowerEU (de "REPowerEU-richtsnoeren")[2] (zie punt 3.12).

Wat de zelfbeoordeling van de beveiliging voor investeringen in digitale capaciteit en connectiviteit betreft, heeft België een zelfbeoordeling op het gebied van beveiliging ingediend voor een van de investeringen in het REPowerEU-hoofdstuk (namelijk I-7.17: "Optimalisering van de energiedistributie" van het Waals Gewest). In zijn zelfbeoordeling heeft België uiteengezet

[2] Mededeling van de Commissie, "Richtsnoeren voor herstel- en veerkrachtplannen in het kader van REPowerEU", 2023/C 80/01.

welke maatregelen zijn en zullen worden genomen ter beperking van de mogelijke risico's in verband met de activiteiten van de netbeheerders voor elektriciteit in het Waals Gewest (ORES en RESA) die met deze investering zullen worden ondersteund.

De regels inzake staatssteun en mededinging zijn volledig van toepassing op de maatregelen die door de herstel- en veerkrachtfaciliteit worden gefinancierd. Middelen van de Unie die beschikbaar worden gesteld via de autoriteiten van de lidstaten, zoals de middelen van de herstel- en veerkrachtfaciliteit, worden staatsmiddelen en kunnen staatssteun vormen. Wanneer dit het geval is en er sprake is van staatssteun, moeten deze maatregelen worden aangemeld en door de Commissie worden goedgekeurd voordat de lidstaten de steun kunnen verlenen, tenzij die maatregelen onder een bestaande steunregeling vallen of voldoen aan de toepasselijke voorwaarden van een groepsvrijstellingsverordening, met name de algemene groepsvrijstellingsverordening (AGVV) waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 VWEU[3] verenigbaar met de interne markt worden verklaard. Wanneer er sprake is van staatssteun en deze moet worden aangemeld, is het de taak van de lidstaat om steunmaatregelen bij de Commissie aan te melden voordat deze worden toegekend, overeenkomstig artikel 108, lid 3, VWEU. In dit verband kan de staatssteunanalyse die België in het kader van het herstel- en veerkrachtplan heeft uitgevoerd, niet als een aanmelding van staatssteun worden beschouwd. Voor zover België van mening is dat een specifieke maatregel in het herstel- en veerkrachtplan de-minimissteun of van de aanmeldingsverplichting vrijgestelde steun inhoudt, is het de verantwoordelijkheid van België ervoor te zorgen dat de toepasselijke regels volledig worden nageleefd.

3. SAMENVATTING VAN DE BEOORDELING VAN HET HERSTEL- EN VEERKRACHTPLAN

3.1. Alomvattende en voldoende evenwichtige reactie op de economische en sociale situatie

Het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan, met inbegrip van het REPowerEU-hoofdstuk, bestrijkt op uitgebreide wijze de zes pijlers waarin het toepassingsgebied van de faciliteit is gestructureerd (artikel 3): i) groene transitie; ii) digitale transformatie; iii) slimme, duurzame en inclusieve groei; iv) sociale en territoriale cohesie; v) gezondheid en economische, sociale en institutionele veerkracht; en vi) beleid voor de volgende generatie. De dekking van de componenten van het Belgische herstel- en veerkrachtplan over de zes pijlers is samengevat in tabel 2. Alle pijlers vallen onder ten minste één component, terwijl een component tot meerdere pijlers kan bijdragen.

[3] Verordening (EU) 2023/1315 van de Commissie van 23 juni 2023 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 651/2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard, en Verordening (EU) 2022/2473 waarbij bepaalde categorieën steun voor ondernemingen die actief zijn in de productie, de verwerking en de afzet van visserij- en aquacultuurproducten, op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard, PB L 167 van 30.6.2023, blz. 1.

Het scala van acties van het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan, inclusief het REPowerEU-hoofdstuk, komt overeen met de doelstellingen van de faciliteit, met een passend algemeen evenwicht tussen de pijlers. De toewijzingen voor de groene en digitale transities (respectievelijk 51 % en 27 %) overschrijden de vereisten van de RRF-verordening (respectievelijk 37 % en 20 %), zodat het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan aanzienlijk bijdraagt aan deze pijlers.

Groene transitie

Het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan van België, met inbegrip van het REPowerEU-hoofdstuk, blijft aanzienlijk gericht op de ondersteuning van de groene transitie, aangezien nu 14 (van de 21) componenten rechtstreeks betrekking hebben op deze pijler.

Het REPowerEU-hoofdstuk omvat hervormingen en investeringen met een geraamde waarde van 726 miljoen EUR die België wil inzetten om zijn afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen en de energie-efficiëntie te verhogen. Het hoofdstuk zal ook de uitrol van hernieuwbare energie versnellen met een nieuwe component, die met name maatregelen omvat om vergunningsprocedures te versoepelen en te verkorten, de beroepsprocedures met betrekking tot beslissingen over energie-investeringen te versnellen en bepaalde beperkingen op de bouw van windturbines weg te nemen. De nieuwe component hernieuwbare energie wordt afgerond door nieuwe investeringen in de optimalisering van energiedistributie, onderzoek en ontwikkeling met betrekking tot de productie van innovatieve technologieën op het gebied van zonne-energie en fotovoltaïsche cellen, en studies naar de technische en economische haalbaarheid van drijvende zonnepanelen in de Noordzee.

Tabel 2 — Dekking van de zes pijlers van de faciliteit door de nieuwe of gewijzigde componenten van het Belgische herstel- en veerkrachtplan

Componenten van het plan		Pijlers van de herstel- en veerkrachtfaciliteit					
		Groene transitie	Digitale transformatie	Slimme, duurzame en inclusieve groei	Sociale en territoriale cohesie	Gezondheid, economische, sociale en institutionele veerkracht	Beleidsmaatregelen voor de volgende generatie, kinderen en
As 1	1.1. Renovatie van gebouwen	●		●	●		○
	1.2. Opkomende energietechnologieën	●	○	●			
	1.3. Klimaat en milieu	●		○		○	
As 2	2.1. Cyberveiligheid		●			●	
	2.2. Overheidsadministratie		●	●	●	●	
	2.3. Optische-vezeltechnologie, 5G-technologie en		●	●	●		
As 3	3.1. Fiets- en wandelinfrastructuur	●		●		●	○
	3.2. Modal shift in het vervoer	●	●	●	●		
	3.3. Groener wegvervoer	●		●		●	
As 4	4.1. Onderwijs 2.0		●	●	●	●	●
	4.2. Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare		●	●	●	●	○
	4.3. Sociale infrastructuur	○	○	●	●	●	○
	4.4. Einde loopbaan en pensioenen				●	●	

As 5	5.1. Opleiding en arbeidsmarkt	○	●	●	●	●	○
	5.2. Ondersteuning van economische activiteit	○	○	●		●	
	5.3. Circulaire economie	●		●		●	
As 6	6.1. Uitgaventoetsingen					●	
As 7 REPowerEU	7.1. Renovatie van gebouwen	●		●	●	○	
	7.2. Nieuwe opkomende energietechnologieën	●	○	●			
	7.3. Hernieuwbare energie	●		●			
	7.4. Mobiliteit	●		●		●	

Legenda: "●" investeringen en hervormingen van de component leveren een aanzienlijke bijdrage aan de pijler; "○" de component draagt gedeeltelijk bij tot de pijler.

Verschillende maatregelen met betrekking tot de renovatie van gebouwen in het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan (component 1.1) werden geschrapt of verlaagd om rekening te houden met de verlaagde toewijzing of met de hoge inflatie in de sector. Sommige maatregelen op dit gebied werden echter overgeheveld naar het REPowerEU-hoofdstuk, waaraan aanvullende hervormingen en investeringen ter ondersteuning van renovaties werden toegevoegd (bv. investeringen om sociale woningen in Wallonië uit te rusten met zonnepanelen, vier openbare gebouwen in het Vlaams Gewest energie-efficiënt te renoveren en federale overheidsgebouwen uit te rusten met laadstations, zonnepanelen en ledverlichting). Wat opkomende energietechnologieën betreft, wordt het verlaagde budget voor maatregelen op dit gebied binnen component 1.2 (bv. maatregelen betreffende de waterstofwaardeketen) gecompenseerd door de opname in het REPowerEU-hoofdstuk van maatregelen ter ondersteuning van de uitrol van nieuwe energietechnologieën (bv. O&O-projecten voor het optimaliseren van de infrastructuur voor waterstofimport, evenals projecten voor energiebesparende technieken, groene warmte en hernieuwbare energie in de landbouwsector in Vlaanderen). Hoewel sommige maatregelen in de vervoers- en mobiliteitssector uit het herstel- en veerkrachtplan worden geschrapt (bv. de investering in de bus met hoog niveau van dienstverlening van het Waals Gewest) of zijn verlaagd (bv. steun voor de modal shift in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest), zal het REPowerEU-hoofdstuk investeringen op het gebied versterken (bv. steun voor de vergroening van het buspark van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en laadstations).

Concluderend kan worden gesteld dat, hoewel de voorgestelde wijziging van het herstel- en veerkrachtplan de ambitie van bepaalde maatregelen met betrekking tot de groene transitie vermindert, met name als gevolg van de aanzienlijke verlaging van de maximale financiële bijdrage die aan België is toegewezen, België zijn groene ambitie met de opname van het REPowerEU-hoofdstuk het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan kracht bijzet en beantwoordt aan de REPowerEU-doelstellingen (zie ook 3.5 "Groene transitie").

Digitale transformatie

De digitale transformatie vertegenwoordigt nog steeds een aanzienlijk deel van het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan van België. De voorgestelde wijzigingen van de maatregelen in verband met de digitale transformatie verminderen de bijdrage van het herstel- en veerkrachtplan aan deze pijler, maar de daling is minder dan evenredig met de verlaging van de maximale financiële bijdrage die aan België is toegewezen. Wat de componenten van de digitale as van het herstel- en

veerkrachtplan betreft, bestaan de voorgestelde wijzigingen uit het inkrimpen van het budget voor enkele maatregelen als gevolg van de verminderde toewijzing, het uitstellen van de termijn voor de voltooiing van twee maatregelen, en het schrappen van één maatregel ter ondersteuning van de digitalisering van de Waalse regering en één submaatregel ter ondersteuning van de connectiviteit van scholen. Ondanks deze wijzigingen bevat het herstel- en veerkrachtplan nog steeds belangrijke maatregelen op digitaal gebied, waaronder investeringen om bedrijven en overheidsdiensten beter bestand te maken tegen bedreigingen voor de cyberveiligheid, maatregelen ter ondersteuning van de digitalisering van overheidsdiensten (met inbegrip van justitie) en hervormingen die zullen bijdragen tot de uitrol van 5G en infrastructuur voor ultrasnelle connectiviteit, zoals glasvezel.

Bovendien bevat het herstel- en veerkrachtplan nog steeds maatregelen ter ondersteuning van digitale inclusie en digitalisering van het onderwijs (component 4.1), evenals van de digitale vaardigheden van de beroepsbevolking (component 5.1).

De digitale bijdrage van het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan blijft per saldo vergelijkbaar met die van het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan, aangezien de aanpassingen als gevolg van de herziening grotendeels evenredig zijn met de daling van de toewijzing. De digitale uitdagingen die voor België zijn vastgesteld — zoals connectiviteit, vaardigheden en digitalisering van ondernemingen — komen onder het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan nog steeds aan bod (zie ook punt 3.6).

Slimme, duurzame en inclusieve groei

Deze pijler komt in het herstel- en veerkrachtplan nog steeds uitgebreid aan bod, waarbij bijna alle componenten van het plan bijdragen tot de verschillende beleidsterreinen van de pijler.

De wijzigingen, schrappingen of budgetverlagingen van sommige maatregelen hebben geleid tot een lichte verlaging van de bijdrage van het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan tot deze pijler. Dit omvat bijvoorbeeld de schrapping van een maatregel ter ondersteuning van O&O in de lucht- en ruimtevaartsector (I-5.09), de schrapping of inkrimping van bepaalde maatregelen ter ondersteuning van de renovatie en bouw van gebouwen (component 1.1).

Ondanks deze wijzigingen bevat het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan nog steeds verschillende maatregelen, verspreid over verschillende componenten, die naar verwachting slimme, duurzame en inclusieve groei zullen ondersteunen en onderzoek, ontwikkeling en innovatie zullen verbeteren. Bovendien zijn maatregelen ter ondersteuning van de digitalisering van het onderwijs en de verbetering van de digitale vaardigheden van de beroepsbevolking nog steeds opgenomen in het herstel- en veerkrachtplan en zullen zij naar verwachting bijdragen tot meer economische cohesie, banen, productiviteit en concurrentievermogen. Het herstel- en veerkrachtplan bevat ook nog verschillende maatregelen die naar verwachting zullen bijdragen tot een goed functionerende interne markt met sterke kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's), zoals maatregelen ter ondersteuning van de digitale transformatie van de sociale zekerheid, onder meer door de communicatie met de socialezekerheidsdiensten van andere EU-lidstaten te vergemakkelijken en aldus bij te dragen tot de mobiliteit van de beroepsbevolking.

Over het algemeen zullen investeringen en hervormingen op het gebied van groene transitie, onderzoek, innovatie en digitalisering een onmiddellijk positief effect op de groei van het bbp hebben. Afgezien van hun kortetermijneffecten op de groei als gevolg van hogere investeringsuitgaven, zullen de maatregelen in het herstel- en veerkrachtplan op het gebied van digitalisering en onderzoek en innovatie naar verwachting positieve effecten hebben op de totale factor productiviteit en op de arbeidsproductiviteit, en dus op de totale potentiële groei. Volgens de ramingen van het herstel- en veerkrachtplan zou het positieve effect van de uitvoering ervan pieken op de middellange termijn (vijf jaar vooruit), wanneer het bbp naar verwachting 0,18 procentpunt hoger zal zijn dan wanneer het herstel- en veerkrachtplan niet zou zijn uitgevoerd. Het effect van het herstel- en veerkrachtplan zal aanhouden, aangezien het bbp op de lange termijn (meer dan twintig jaar) naar verwachting nog steeds 0,12 procentpunt hoger zal liggen dan in het geval dat het herstel- en veerkrachtplan niet zou zijn uitgevoerd.

Sociale en territoriale cohesie

Versterking van de sociale cohesie blijft een van de belangrijkste doelstellingen van het herstel- en veerkrachtplan, met name in het kader van de vierde as ervan, die met name gericht is op het bevorderen van de inclusie en integratie van kansarme groepen en die niet gepaard gaat met significante voorgestelde wijzigingen. Het leeuwendeel van de investeringen en hervormingen voor aanpak van de werkloosheid, met name door bevordering van opleiding en een leven lang leren (component 5.1), blijft in het herstel- en veerkrachtplan opgenomen, zij het met enkele beperkte voorgestelde wijzigingen. Evenzo blijft component 4.3, waarmee wordt bijgedragen aan de aanpak van het gebrek aan zowel sociale huisvesting voor kwetsbare groepen als voorzieningen voor kinderdagopvang, met name voor kwetsbare huishoudens, grotendeels ongewijzigd.

Met betrekking tot de territoriale cohesie werd een aanzienlijk deel van de maatregelen in het herstel- en veerkrachtplan op gewestelijk niveau vastgesteld om specifieke gewestelijke uitdagingen aan te pakken, waarvoor middelen aan de verschillende gewesten werden toegewezen. Dit blijft het geval na de wijziging van het herstel- en veerkrachtplan en de opname van het REPowerEU-hoofdstuk. Belangrijke maatregelen ter bevordering van duurzame mobiliteit (bv. de toezegging van België om zijn Gewestelijk Expresnet binnen component 3.1 te voltooien) en digitale infrastructuur (bv. de uitrol van 5G-infrastructuur in alle gewesten en twee infrastructuurprojecten voor uitrol van glasvezel in gebieden in witte zones binnen het toepassingsgebied van component 2.3) blijven in het herstel- en veerkrachtplan opgenomen en zullen blijven bijdragen aan deze pijler, waardoor de territoriale cohesie aanzienlijk wordt bevorderd.

Gezondheid, economische, sociale en institutionele veerkracht

De maatregelen van het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan die bijdragen tot gezondheid, met name investeringen in e-gezondheidsoplossingen om de algehele veerkracht van het gezondheidsstelsel te versterken (component 2.2) en de steun voor opleiding en innovatie in de gezondheids- en biotechnologiesector (component 5.1) zijn niet gewijzigd.

De economische veerkracht wordt bevorderd door verschillende maatregelen in verschillende componenten van het herstel- en veerkrachtplan die gericht zijn op het versterken van de

productiviteit van bedrijven, met name kmo's en innovatieve ondernemingen, het ondersteunen van de digitale transitie, O&O en innovatie, evenals het vergroten van het concurrentievermogen. Ondanks enkele beperkte voorgestelde wijzigingen blijft de door het herstel- en veerkrachtplan verleende steun voor de economische veerkracht grotendeels ongewijzigd.

Zoals besproken in het punt over sociale en territoriale cohesie, blijft het herstel- en veerkrachtplan sterk gericht op het opbouwen van sociale veerkracht, waarvoor componenten in het kader van de vierde en vijfde pijler gericht zijn op inzetbaarheid, ook van kwetsbare groepen, en het verbeteren van vaardigheden.

Tot slot blijven de maatregelen ter ondersteuning van de invoering van uitgaventoetsingen (component 6.1) en de grotere veerkracht van Belgische overheidsdiensten ten aanzien van cyberaanvallen (component 2.1) grotendeels ongewijzigd. Ondanks de inkrimping van het budget voor enkele maatregelen als gevolg van de verlaagde toewijzing, het uitstel van de termijn voor één investering (I-2.05, 10) en de schrapping van één maatregel ter ondersteuning van de digitalisering van de Waalse regering, blijft het herstel- en veerkrachtplan (component 2.2) de digitalisering van overheidsdiensten, met inbegrip van het rechtsstelsel, sterk ondersteunen. De bijdrage van het herstel- en veerkrachtplan aan het vergroten van de institutionele veerkracht en efficiëntie blijft toereikend.

Beleid voor de volgende generatie

Door hervormingen en investeringen in verschillende componenten behoudt de zesde pijler zijn dekking, en verder bevat het herstel- en veerkrachtplan nog steeds verschillende maatregelen met rechtstreekse gevolgen voor kinderen en jongeren.

De schrapping of afschaling van maatregelen ter ondersteuning van de renovatie van openbare gebouwen (met inbegrip van scholen) in verschillende deelstaten (component 1.1) heeft de bijdrage van het herstel- en veerkrachtplan aan deze pijler verminderd, maar wordt gedeeltelijk gecompenseerd door de opname in het REPowerEU-hoofdstuk van een maatregel ter ondersteuning van de uitrol van zonnepanelen op openbare scholen.

Ondanks de afschaling van maatregelen ter ondersteuning van de renovatie en modernisering van opleidingsfaciliteiten (component 5.1) en de schrapping van een maatregel ter verbetering van de connectiviteit van scholen (component 2.3), blijft de toegang tot hoogwaardig onderwijs, jeugdwerkgelegenheid en opleiding bovendien een van de aandachtspunten van het herstel- en veerkrachtplan. Maatregelen om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan en leerlingen gepersonaliseerde ondersteuning te bieden (component 4.1), maatregelen ter ondersteuning van de uitbreiding van de capaciteit van kinderopvangfaciliteiten, evenals flexibele tijdelijke kinderopvang voor werkzoekenden (componenten 4.2 en 4.3), investeringen in de digitale infrastructuur en uitrusting van het onderwijsstelsel (componenten 2.3. en 4.1), en de renovatie en ontwikkeling van opleidingsfaciliteiten (component 5.1) blijven ongewijzigd.

Conclusie

Over het geheel genomen streven de in het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan van België voorgestelde maatregelen de algemene doelstelling van de faciliteit na door de economische,

sociale en territoriale cohesie van de Unie te bevorderen, die in de zes pijlers van artikel 3 van de RRF-verordening is gestructureerd.

***

In het licht van alle hervormingen en investeringen die België plant, is het gewijzigde Belgische herstel- en veerkrachtplan — inclusief het REPowerEU-hoofdstuk — naar verwachting in hoge mate een alomvattende en voldoende evenwichtige respons op de economische en sociale situatie en draagt het zodoende bij aan elk van de zes in artikel 3 van de RRF-verordening bedoelde pijlers, daarbij rekening houdend met de specifieke uitdagingen van en de financiële toewijzing aan België. Dit zou een score A rechtvaardigen op grond van beoordelingscriterium 2.1 in bijlage V bij de RRF-verordening.

3.2. Verband met landspecifieke aanbevelingen en het Europees Semester

In het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan worden alle of een aanzienlijk deel van de uitdagingen die in de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen (LSA's) zijn vastgesteld, nog steeds doeltreffend aangepakt. In vergelijking met de beoordeling van het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan werd de aanbeveling over het verschaffen van liquiditeit aan kmo's (LSA 2020.3.1) in de meest recente beoordeling van de landspecifieke aanbevelingen van 2023 als volledig uitgevoerd beschouwd en is zij dus niet langer relevant. België heeft ook aanzienlijke vooruitgang geboekt met betrekking tot een aantal aanbevelingen, waardoor deze niet langer relevant zijn voor de beoordeling van het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan:

- toespitsing van investeringen op onderzoek en innovatie (LSA 2019.3.3, 2020.3.9);
- versterking van de algehele veerkracht van het gezondheidsstelsel (LSA 2020.1.2);
- verzachting van de sociale en werkgelegenheidsgevolgen van de COVID-19-crisis (LSA 2020.2.1);
- verhoging van de overheidsinvesteringen voor de groene en digitale transities (LSA 2022.1.2).

De voltooiing van de investeringen en hervormingen in het herziene herstel- en veerkrachtplan (met inbegrip van die in het REPowerEU-hoofdstuk) kan echter helpen om deze uitdagingen verder aan te pakken.

Ondanks de aanzienlijke verlaging van de maximale financiële bijdrage die aan België is toegewezen, zijn slechts zeven maatregelen volledig uit het herstel- en veerkrachtplan geschrapt (zonder opnieuw in het REPowerEU-hoofdstuk en/of in het kader van de nieuwe steun in de vorm van leningen te zijn opgenomen), zonder dat dit van invloed is op de dekking van de landspecifieke aanbevelingen van 2019 en 2020. Twee van de geschrapte maatregelen hebben betrekking op de renovatie van gebouwen, maar er zijn nog steeds grote investeringen in renovatie (LSA 2019.3, 2020.3, 2022.4 en 2023.4). Een investering in netwerken voor hernieuwbare warmte is geschrapt, maar de nieuwe maatregelen die in het REPowerEU-hoofdstuk zijn opgenomen, zijn gericht op dezelfde aanbevelingen (LSA 2019.3, 2020.3, 2022.4 en 2023.4), zoals in het onderstaande punt is uiteengezet. Een investering in de digitalisering van gewestelijke

en lokale overheden in Wallonië is geschrapt, maar er vinden nog steeds grote investeringen in e-governance plaats (LSA 2019.4, 2020.3). Hetzelfde geldt voor de afgeschafte investering in een busbaan voor een bus met hoog niveau van dienstverlening (LSA 2019.3, 2020.3), voor O&O-steun voor de luchtvaart- en ruimtevaartsector (LSA 2019.3.3, 2020.3.9) en voor een investering in de circulaire economie en circulaire bouw (LSA 2020.3).

De voorgestelde afschalingen van investeringen in antwoord op de verlaging van de maximale financiële bijdrage wordt ook zodanig over de verschillende componenten verdeeld dat de evenwichtigheid van het herstel- en veerkrachtplan niet significant wordt beïnvloed, met inbegrip van de dekking van de landspecifieke aanbevelingen voor 2019 en 2020, waarmee rekening is gehouden bij de beoordeling van het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan. De rest van de herziening heeft geen significante invloed op de dekking van de landspecifieke aanbevelingen voor 2019 en 2020 in het herstel- en veerkrachtplan.

Aangezien bovendien de maximale financiële bijdrage die aan België is toegewezen naar beneden is bijgesteld, worden de aanbevelingen van 2022 en 2023 die geen betrekking hebben op energie-uitdagingen, niet meegenomen in de algehele beoordeling[4]. De meeste aangevraagde leningen zijn bestemd voor het REPowerEU-hoofdstuk en hebben betrekking op de hieronder vermelde landspecifieke aanbevelingen op energiegebied, terwijl het resterende deel van de steun in de vorm van leningen (49 miljoen EUR) wordt gebruikt voor de financiering van drie bestaande maatregelen die zijn overgeheveld vanuit de niet-terugvorderbare steun van het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan, waarvan er één slechts licht is gewijzigd. Deze drie maatregelen blijven gericht op LSA 2020.3.5 (duurzaam vervoer en digitalisering van het openbaar bestuur).

De door België in het REPowerEU-hoofdstuk voorgestelde nieuwe maatregelen bestrijken de verschillende subonderdelen van de landspecifieke aanbevelingen op energiegebied van 2022 en 2023, die in grote lijnen vergelijkbaar zijn. Component 7.1 “Renovatie van gebouwen” bevat maatregelen voor de renovatie van particuliere (met inbegrip van sociale) woningen en volkshuisvesting die gericht zijn op het verbeteren van de energie-efficiëntie van gebouwen, met name door thermische renovatie en de installatie van zonnepanelen en warmtepompen (LSA 2022.4.2, 2023.4). Component 7.2 “Opkomende energietechnologieën” omvat maatregelen ter stimulering van het koolstofvrij maken van de industrie (LSA 2022.4.1, 2023.4), evenals projecten voor het doeltreffend en duurzaam ondersteunen van de infrastructuur van de energienetten (LSA 2022.4.4, 2023.4), met name voor waterstof, of onderzoeksprojecten op het gebied van energietransitie. Component 7.3 “Hernieuwbare energie” is gericht op investeringen in capaciteit voor opwekking van hernieuwbare energie, door middel van investeringen in offshore wind- en zonne-energie, en door een hervorming van het regelgevingskader om de installatie van fotovoltaïsche panelen te stimuleren en de tijd die nodig is voor het instellen van gerechtelijke procedures voor energie-infrastructuurprojecten te verkorten (LSA 2022.4.4, 2023.4). Tot slot beantwoordt component 7.4 “Groener wegvervoer” aan de aanbevelingen voor het openbaar

[4] PB C 80 van 3.3.2023, blz. 1.

vervoer (LSA 2022.4.3, 2023.4), door middel van maatregelen die met name gericht zijn op de aankoop van emissiearm rollend materieel voor openbaar vervoer.

***

In het licht van de hervormingen en investeringen die België plant, zal het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan van België naar verwachting bijdragen aan een doeltreffende aanpak van alle of een aanzienlijk deel van de uitdagingen die zijn vastgesteld in de landspecifieke aanbevelingen of uitdagingen in andere relevante documenten die de Commissie in het kader van het Europees Semester officieel heeft goedgekeurd, en vormt het herstel- en veerkrachtplan een adequaat antwoord op de economische en sociale situatie van België. Dit zou een score A rechtvaardigen op grond van het beoordelingscriterium 2.2 in bijlage V bij de RRF-verordening.

3.3. Groeipotentieel, het scheppen van banen, economische, institutionele en sociale veerkracht, Europese pijler van sociale rechten, verzachting van de gevolgen van de crisis, sociale en territoriale cohesie, en convergentie

De voorgestelde wijzigingen in het Belgische herstel- en veerkrachtplan bestaan voornamelijk uit het verlagen en, in bepaalde gevallen, schrappen van sommige maatregelen in overeenstemming met de herziene financiële toewijzing, met behoud van de algemene ambitie van het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan. Als zodanig hebben de voorgestelde wijzigingen geen gevolgen voor de vorige beoordeling (score A) van het effect van het herstel- en veerkrachtplan op het groeipotentieel, het scheppen van banen en de economische, sociale en institutionele veerkracht van de lidstaat. Het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan blijft dan ook bijdragen aan de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten, onder meer door middel van de bevordering van beleid inzake kinderen en jongeren, en aan de verzachting van de economische en sociale gevolgen van de COVID-19-crisis en daardoor aan de versterking van de economische, sociale en territoriale cohesie en de convergentie binnen de Unie. Dit is weerspiegeld in de vorige beoordeling (score A) van het plan en nader omschreven in het werkdocument van de diensten van de Commissie (2021) 172 op grond van criterium 2.3 van bijlage V bij de RRF-verordening.

3.4. Het beginsel “geen ernstige afbreuk doen”

De wijzigingen van de maatregelen in het herstel- en veerkrachtplan hebben geen gevolgen voor de toetsing van het herziene herstel- en veerkrachtplan aan het beginsel “geen ernstige afbreuk doen”, die identiek blijft aan de toetsing in het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan.

Het REPowerEU-hoofdstuk van België omvat een systematische toetsing van elke maatregel aan het beginsel “geen ernstige afbreuk doen”, voor elk van de zes milieudoelstellingen in de zin van artikel 17 van de taxonomieverordening. De toetsingen aan het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” zijn ook toegevoegd of geactualiseerd voor nieuwe of gewijzigde maatregelen in het niet-REPowerEU-gedeelte van het herstel- en veerkrachtplan. De toetsingen volgen de methode die is uiteengezet in de technische richtsnoeren van de Commissie voor de toepassing

van het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” in het kader van de verordening tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit (2021/C 58/01) (richtsnoeren voor het beginsel “geen ernstige afbreuk doen”), en volgen een aanpak in twee stappen. In de eerste stap wordt nagegaan of er een risico bestaat dat een maatregel een of meer van de milieudoelstellingen aanzienlijk zou kunnen schaden. In gevallen waarin uit de analyse blijkt dat er sprake is van een risico, wordt een meer gedetailleerde beoordeling uitgevoerd waarin wordt nagegaan of geen ernstig afbreuk wordt gedaan, of maatregelen worden genomen om ervoor te zorgen dat geen ernstige afbreuk wordt gedaan.

Hoewel in de beoordeling van België vaak de nadruk wordt gelegd op de milieu- en klimaatvoordelen van maatregelen in deze beoordeling, verschaft zij ook informatie aan de hand waarvan kan worden beoordeeld of de maatregelen naar verwachting zullen voldoen aan het beginsel **“geen ernstige afbreuk doen”**.

De renovatiemaatregelen in het REPowerEU-hoofdstuk omvatten geen steun voor verwarmingssystemen op basis van aardgas. De Belgische autoriteiten hebben verzekerd dat de maatregelen voor de renovatie van gebouwen geen steun voor de installatie van gasketels omvatten.

Voor sommige maatregelen waarvoor oproepen tot het indienen van projecten of oproepen tot het indienen van blijken van belangstelling nodig zijn om specifieke projecten te selecteren, vereist het waarborgen van de naleving van het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” de invoering van specifieke waarborgen in de mijlpalen voor elke maatregel om ervoor te zorgen dat de uitvoering ervan wordt gemonitord. Er zijn specifieke waarborgen ingevoerd voor in het herstel- en veerkrachtplan opgenomen maatregelen die kunnen leiden tot investeringen in installaties die binnen het toepassingsgebied van het EU-emissiehandelssysteem (ETS) vallen. Dit is met name het geval voor de maatregel “Oproep voor het koolstofvrij maken van de industrie” van het Waals Gewest (I-7.13). In dit geval wordt de naleving van het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” gegarandeerd door de uitsluiting van alle activiteiten in het kader van het emissiehandelssysteem (ETS) met verwachte CO_2-equivalentemissies die niet substantieel lager liggen dan de betrokken benchmarks die voor de kosteloze toewijzing van rechten zijn vastgesteld. Dit is tot uiting gekomen in een overeenkomstige mijlpaal.

***

In het licht van de beoordeling van alle beoogde maatregelen wordt verwacht dat geen enkele maatregel voor de uitvoering van hervormingen en investeringsprojecten die zijn opgenomen in het gewijzigde Belgische herstel- en veerkrachtplan, inclusief het bijbehorende REPowerEU-hoofdstuk, ernstig afbreuk doet aan milieudoelstellingen in de zin van artikel 17 van Verordening (EU) 2020/852 (het beginsel “geen ernstige afbreuk doen”). Dit zou een score A rechtvaardigen op grond van beoordelingscriterium 2.4 van bijlage V bij de RRF-verordening.

3.5. Groene transitie

De wijzigingen hadden geen wezenlijke gevolgen voor de bijdrage van het herstel- en veerkrachtplan aan de groene transitie, noch voor de initiële beoordeling. Met het REPowerEU-hoofdstuk beantwoordt België aan de REPowerEU-doelstellingen en verhoogt het zijn ambities met betrekking tot de groene transitie en biedt het volledige compensatie voor de ingetrokken of verlaagde maatregelen. Het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan blijft op significante wijze bijdragen tot de groene transitie, met inbegrip van biodiversiteit, en tot de verwezenlijking van de klimaatdoelstellingen van de Unie voor 2030. Tegelijkertijd wordt ook de doelstelling van klimaatneutraliteit van de Unie in 2050 nageleefd (zie de bijlage).

Het REPowerEU-hoofdstuk levert een ambitieuze bijdrage aan de groene transitie, aangezien alle hervormingen en investeringen ervan ten volle bijdragen tot het verminderen van de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen, het verhogen van de energie-efficiëntie en het versnellen van de uitrol van hernieuwbare energie, met name door de kadervoorwaarden voor windenergie te verbeteren en door de vergunningsprocedures verder te stroomlijnen en de beroepsprocedures te versnellen.

De belangrijkste effecten voor de klimaatdoelstelling betroffen: 1) de intrekking of verlaging van het budget van maatregelen in de renovatiecomponent, met name wat betreft de renovatie van openbare gebouwen in het Waals Gewest (verlaging van de bijdrage met 69 miljoen EUR); 2) het verlaagde budget voor de maatregelen inzake de waterstofwaardeketen (verlaging met 96 miljoen EUR) en intrekking van de investering in warmtenetten in het Vlaams Gewest (44,3 miljoen EUR); 3) de verlaging van het budget van de Blue Deal (met 100 miljoen EUR); en 4) een verlaging van de klimaatbijdrage van As 5 met ongeveer 50 miljoen EUR door de intrekking van twee maatregelen, “Ondersteuning voor O&O in de lucht- en ruimtevaartsector” van de Federale Regering (I-5.09) en “Circulair bouwen en maakindustrie” van het Vlaams Gewest (I-5.17), en de verlaging van het budget voor de maatregel “Uitrol van de circulaire economie” in het Waals Gewest (I-5.16). Deze verlaging is grotendeels in overeenstemming met de verlaging van de financiële bijdrage. De klimaatbijdrage op basis van het herziene bestaande gedeelte van het herstel- en veerkrachtplan (exclusief het REPowerEU-hoofdstuk) blijft dus veel hoger dan het vereiste minimum, ook al is deze verlaagd ten opzichte van het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan, en bedraagt deze namelijk 2,1 miljard EUR of 45 % (tegenover 50 % voor het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan) van de geactualiseerde financiële bijdrage op basis van de herstel- en veerkrachtfaciliteit.

De klimaatbijdrage op basis van het REPowerEU-hoofdstuk bedraagt 88 % (637 miljoen EUR) van de totale geraamde kosten van het REPowerEU-hoofdstuk van 726 miljoen EUR, wat ruim boven het in de RRF-verordening vastgestelde streefdoel van 37 % ligt.

In totaal bedraagt de bijdrage aan de klimaatdoelstelling van het gehele herstel- en veerkrachtplan (met inbegrip van de herziene maatregelen en het REPowerEU-hoofdstuk) 51 % (2,7 miljard EUR) van de maximale financiële bijdrage van België (met inbegrip van het REPowerEU-toewijzingsbedrag, de overdracht uit de reserve voor aanpassing aan de Brexit en de

steun in de vorm van leningen) van 5,3 miljard EUR, wat ook ruim boven het streefdoel van 37 % ligt dat in de RRF-verordening is voorgeschreven.

***

Rekening houdend met de beoordeling van alle beoogde maatregelen zal het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan, inclusief het REPowerEU-hoofdstuk, naar verwachting in hoge mate een aanzienlijke bijdrage leveren aan de groene transitie of helpen het hoofd te bieden aan de daaruit voortvloeiende uitdagingen, en garanderen dat ten minste 37 % van de maximale financiële bijdrage ervan aan de klimaatdoelstelling bijdraagt. Ten minste 37 % van de totale geraamde kosten van het REPowerEU-hoofdstuk draagt bij aan de klimaatdoelstelling. Dit zou een score A rechtvaardigen op grond van beoordelingscriterium 2.5 van bijlage V bij de RRF-verordening.

3.6. Digitale transitie

De wijziging van het herstel- en veerkrachtplan heeft geen wezenlijke gevolgen voor de ambitie ervan ten aanzien van de digitale transitie, noch voor de initiële beoordeling. Het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan blijft met een transversale aanpak aanzienlijk bijdragen tot de digitale transitie, door ondersteuning van cyberveiligheid, de digitalisering van bedrijven en overheidsdiensten, en (supersnelle) connectiviteit. Verder draagt het bij tot de digitalisering van de vervoerssector en tot een verhoging van de digitale vaardigheden van de beroepsbevolking, leerlingen en de bevolking in ruimere zin (met inbegrip van kwetsbare groepen). De hervormingen en investeringen zullen naar verwachting nog steeds een blijvend effect hebben.

Veel van de maatregelen die bijdragen tot de digitale transitie blijven ongewijzigd of behouden dezelfde financiële toewijzing. De maatregelen die volledig zijn ingetrokken (slechts een gering aantal) of zijn verlaagd, hebben geen materiële gevolgen voor de algemene ambitie van het herstel- en veerkrachtplan met betrekking tot de digitale transitie, aangezien zij ook de verminderde totale toewijzing aan het Belgische herstel- en veerkrachtplan weerspiegelen. Het belangrijkste effect van de herziening heeft betrekking op maatregelen uit de componenten 2.2 en 2.3, evenals de componenten 4.1 en 5.1. De totale afname van de bijdrage aan het digitale streefdoel bedraagt ongeveer 331 miljoen EUR. Deze daling als gevolg van de herziening van het herstel- en veerkrachtplan is minder dan evenredig met de daling van de maximale financiële bijdrage (ongeveer 1,4 miljard EUR). Daarom bedraagt de bijdrage aan de digitale transitie van het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan (exclusief het REPowerEU-hoofdstuk) 27 % (1 247 miljoen EUR) van de herziene maximale bijdrage van België van 4 574 miljoen EUR (inclusief RRP-leningen), wat hoger is dan het in de RRF-verordening vastgestelde vereiste streefdoel van 20 %.

***

Rekening houdend met de beoordeling van alle beoogde maatregelen zal het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan naar verwachting in hoge mate een aanzienlijke bijdrage leveren aan de digitale transitie of helpen het hoofd te bieden aan de daaruit voortvloeiende uitdagingen en garanderen dat ten minste 20 % van de totale toewijzing (exclusief de maatregelen in het REPowerEU-

hoofdstuk) bijdraagt aan digitale doelstellingen. Dit zou een score A rechtvaardigen op grond van beoordelingscriterium 2.6 van bijlage V bij de RRF-verordening.

3.7. Blijvend effect van het herstel- en veerkrachtplan

Ondanks de materiële verlaging van de maximale financiële bijdrage wordt de ambitie van het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan als geheel door het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan slechts marginaal verlaagd. Daarbij wordt rekening gehouden met de verlaagde financiële bijdrage, de aanhoudende gevolgen van de COVID-19-crisis[5], de inflatie en verstoringen van de toeleveringsketen, evenals met een aantal onverwachte juridische of technische problemen voor de uitvoering van sommige maatregelen. België heeft besloten om gebruik te maken van de mogelijkheid om leningen aan te vragen om de impact van de verlaging van de maximale financiële bijdrage op het ambitieniveau van het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan te beperken. Het merendeel van de leningen zal worden gebruikt voor de financiering van het nieuwe REPowerEU-hoofdstuk, terwijl de rest voornamelijk zal worden gebruikt voor de financiering van maatregelen die voorheen door de financiële bijdrage werden ondersteund. Het REPowerEU-hoofdstuk zal, naast de bestaande maatregelen, naar verwachting blijvende positieve zullen hebben op de Belgische economie en de groene transitie verder bevorderen. Met name zullen de REPowerEU-maatregelen naar verwachting bijdragen tot de groene transitie door de inspanningen voor het koolstofvrij maken van België, de vergroening van zijn vervoersnet en de energietransitie te ondersteunen en zijn energieafhankelijkheid te verminderen. De REPowerEU-maatregelen voor het koolstofvrij maken van de industrie en de energierenovatie van particuliere en openbare gebouwen zullen naar verwachting een blijvend effect hebben op de vermindering van de emissie van broeikasgassen. Het hoofdstuk bevat nieuwe investeringen in de optimalisering van energiedistributie, onderzoek en ontwikkeling op het gebied van de productie van innovatieve technologieën op het gebied van zonne-energie en fotovoltaïsche cellen, studies naar de technische en economische haalbaarheid van drijvende zonnepanelen in de Noordzee, die zullen bijdragen tot de groene transitie. De hervormingen in het REPowerEU-hoofdstuk zullen naar verwachting ook een langdurig effect hebben op België, met name door de kadervoorwaarden voor hernieuwbare energie te verbeteren, de vergunningsprocedures verder te stroomlijnen en de beroepsprocedures te versnellen.

***

De aard en omvang van de voorgestelde wijzigingen van het Belgische herstel- en veerkrachtplan hebben geen gevolgen voor de vorige beoordeling (score A) ter zake van het blijvende effect van het herstel- en veerkrachtplan op grond van criterium 2.7 van bijlage V bij de RRF-verordening.

---

[5] De langdurige gevolgen van de COVID-19-crisis vertraagden bijvoorbeeld de bouwwerkzaamheden (bijvoorbeeld voor investering C8.I7 inzake boarding schools for excellence) of verhinderden de organisatie van persoonlijke opleidingen (bijvoorbeeld voor investering C8.I22 met betrekking tot de uitbreiding van het arbeidsbureau *(pôle emploi)*).

3.8. Mijlpalen, streefdoelen, monitoring en uitvoering

De mijlpalen en streefdoelen van het gewijzigde Belgische herstel- en veerkrachtplan maken een adequate monitoring van de uitvoering ervan mogelijk. Elke nieuwe hervorming en investering in het nieuwe REPowerEU-hoofdstuk omvat ten minste één streefdoel dat en/of één mijlpaal die de belangrijkste elementen van de maatregel bevat en waarmee de verwezenlijking van de doelstellingen ervan kan worden beoordeeld. Dit nieuwe hoofdstuk bevat een reeks van 36 nieuwe mijlpalen en streefdoelen. Voor hervormingen in de vorm van een nieuwe rechtshandeling, zoals de federale hervorming van de administratieve beroepsprocedures bij de Raad van State (R-7.02), is de mijlpaal de inwerkingtreding van de nieuwe wetgeving, waarmee de daadwerkelijke uitvoering van de nieuwe bepalingen wordt vastgelegd.

De prestaties van de in het nieuwe REPowerEU-hoofdstuk opgenomen investeringen zullen worden beoordeeld op basis van de verwezenlijking van meerdere mijlpalen en streefdoelen die worden gemonitord door elke met de uitvoering van de maatregelen belaste overheidsinstantie. De gekozen streefdoelen — waarvan sommige voortbouwen op bestaande streefdoelen voor de opgeschaalde maatregel — zijn in overeenstemming met de doelstellingen, de kostenramingen en het uitvoeringsschema van elke maatregel, en gekwantificeerd aan de hand van specifieke indicatoren die het resultaat van de uitgevoerde werkzaamheden weergeven (bijvoorbeeld het aantal gerenoveerde wooneenheden of het aantal op snelwegen geïnstalleerde ledarmaturen). In voorkomend geval wordt ook het ambitieniveau geverifieerd (bv. het behalen van een energiebesparing van ten minste 30 %, voor de renovatiemaatregelen die in aanmerking komen voor een klimaattagging van 100 %).

Afgezien van de wijzigingen uit hoofde van artikel 18, lid 2, van de RRF-verordening, die de neerwaartse herziening van de maximale financiële bijdrage van België weerspiegelen, hebben de aanpassingen van de 210 oorspronkelijke mijlpalen en streefdoelen van het herstel- en veerkrachtplan geen invloed op het algemene ambitieniveau van het plan en kunnen zij in sommige gevallen helpen om de monitoringprocedures te verduidelijken en de verwezenlijking van een aantal belangrijke maatregelen beter te beoordelen. In het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan worden bijvoorbeeld de klimaattaggingsvereisten in de mijlpalen en streefdoelen van de renovatiecomponent (C1.1) duidelijker gespecificeerd, zodat kan worden bepaald op welk deel van de verschillende investeringen de voorwaarde van 30 % energiebesparing van toepassing is.

De aanvankelijk beoordeelde algemene organisatorische regelingen voor de uitvoering van het plan blijven ongewijzigd, met interfederale coördinatiemechanismen die zijn ingesteld om het plan te monitoren en uit te voeren naast de regelingen op het niveau van de afzonderlijke entiteiten (zie ook 3.10 Controles en audits).

***

De door België in zijn gewijzigde herstel- en veerkrachtplan voorgestelde regelingen zijn naar verwachting passend om te zorgen voor de doeltreffende monitoring en uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan, met inbegrip van het beoogde tijdschema en de beoogde mijlpalen en streefdoelen alsmede de bijbehorende indicatoren. Dit zou een score A rechtvaardigen op grond van beoordelingscriterium 2.8 van bijlage V bij de RRF-verordening.

3.9. Kostenberekening

In het algemeen heeft België duidelijke informatie en bewijsstukken verstrekt over de kosten, met inbegrip van verwijzingen naar daadwerkelijke aanbestedingsgegevens. Voor gewijzigde maatregelen werd de evenredigheid van de kostenwijzigingen beoordeeld op basis van de kostenramingen per eenheid in het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan. Voor kostenverlagingen die evenredig zijn aan de vermindering van het ambitieniveau van de relevante mijlpalen en streefdoelen, werden de geraamde kosten over het algemeen redelijk, plausibel en kostenefficiënt geacht en in verhouding tot de verwachte nationale economische en sociale gevolgen, in overeenstemming met de kostenbeoordeling van het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan. Maatregelen met een niet-evenredige wijziging van de kosten werden nader beoordeeld samen met de kosten van nieuwe maatregelen, waarvoor België ramingen en informatie over de voor de ontwikkeling ervan gebruikte methode heeft ingediend. België heeft op verzoek ook nadere informatie en bewijsmateriaal verstrekt.

Uit de beoordeling van deze kostenramingen en ondersteunende documenten blijkt dat de meeste kosten van de nieuwe maatregelen goed gerechtvaardigd, redelijk en plausibel zijn, geen kosten omvatten die door bestaande of geplande EU-financiering worden gedekt en in verhouding staan tot de verwachte economische en sociale effecten van de beoogde maatregelen.

Redelijke kosten

België verstrekte actuele gegevens en bewijsmateriaal ter ondersteuning van kostenramingen per eenheid, in de meeste gevallen samen met adequate toelichtingen op de berekeningsmethode. Voor wijzigingen uit hoofde van artikel 21 werden eventuele variaties in kosten per eenheid als gevolg van objectieve omstandigheden, zoals inflatie, naar behoren gemotiveerd en werd ondersteunend bewijsmateriaal verstrekt. Voor wijzigingen op grond van artikel 18, wanneer de evenredigheid van de verlaging niet onmiddellijk duidelijk was, werd meer gedetailleerde informatie verstrekt over de uitsplitsing van de maatregel, om na te gaan of er inderdaad sprake was van een evenredige verlaging. In het geval van niet-evenredige verlagingen werden aanvullende informatie, motiveringen en berekeningen van de kostenramingen per eenheid verstrekt, ondersteund door actuele gegevens of indicaties van de informatiebronnen.

Voor het REPowerEU-hoofdstuk werden de kostenramingen voor de nieuwe investeringen gerechtvaardigd aan de hand van actuele gegevens en werd in voorkomend geval een uitsplitsing van de kosten per submaatregel verstrekt. De kostengerelateerde informatie in het REPowerEU-hoofdstuk was voldoende gedetailleerd en bood uitleg over de methode die voor de kostenramingen was gebruikt.

De redelijkheid van de gewijzigde en nieuwe maatregelen werd dus als hoog tot gemiddeld beoordeeld. De nieuwe maatregelen in het Belgische herstel- en veerkrachtplan, waaronder die in het REPowerEU-hoofdstuk, voldoen ook aan de subsidiabiliteitscriteria van de RRF-verordening. In de nieuwe maatregelen zijn geen terugkerende nationale uitgaven opgenomen. Alle kosten worden gemaakt voor hervormingen en investeringen die na februari 2020 van start zijn gegaan, en voor de maatregelen in het REPowerEU-hoofdstuk na februari 2022, behalve in sommige gevallen waarin zij worden overgeheveld vanuit het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan of

opschalingen van dergelijke maatregelen betreffen. In geen van de kostenramingen is belasting over de toegevoegde waarde (btw) opgenomen.

Aannemelijke kosten

De geraamde kosten zijn in overeenstemming met het beoogde soort investeringen. Voor gewijzigde maatregelen op grond van de artikelen 18 en 21 van de RRF-verordening werden actuele gegevens verstrekt, waaronder aanbestedingsgegevens en nationale statistieken. Voor de opgeschaalde maatregel werden links naar bewijsmateriaal verstrekt, waaruit de stijging van de kosten blijkt. Over het geheel genomen worden de kostenramingen van de nieuwe en gewijzigde maatregelen van het herstel- en veerkrachtplan als plausibel beoordeeld.

Geen dubbele Uniefinanciering

België heeft aangegeven dat de nieuwe maatregelen, waaronder die in het REPowerEU-hoofdstuk, die in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit worden gefinancierd, niet door andere Uniefinanciering zullen worden bekostigd. Voor gewijzigde maatregelen die ook uit andere EU-fondsen worden gefinancierd, heeft België die andere EU-financieringsbronnen aangegeven en het deel van de in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit gefinancierde investeringen afgebakend.

Evenredige en kostenefficiënte kosten

De totale kosten van het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan van België staan in verhouding tot de verwachte sociale en economische effecten van de beoogde maatregelen. De nieuwe en gewijzigde maatregelen zullen naar verwachting bijdragen tot een doeltreffende aanpak van een aanzienlijk deel van de uitdagingen die in de landspecifieke aanbevelingen zijn vastgesteld, in overeenstemming met het oorspronkelijke plan. Daarnaast zullen nieuwe maatregelen in het REPowerEU-hoofdstuk naar verwachting ook de uitdagingen aanpakken die zijn vastgesteld in de voor klimaat en energie relevante landspecifieke aanbevelingen. Voorts zal het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan naar verwachting de sociale cohesie en sociale bescherming en de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten versterken, in overeenstemming met het oorspronkelijke plan, terwijl de nieuwe maatregelen in het kader van het REPowerEU-hoofdstuk tot doel hebben de groene transitie van België te ondersteunen en zijn energieafhankelijkheid te verminderen. Daarom wordt geoordeeld dat het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan van België in overeenstemming is met het kostenefficiëntiebeginsel en in verhouding staat tot de verwachte nationale economische en sociale gevolgen.

***

De door België verstrekte motivering voor het bedrag van de geraamde totale kosten van het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan is in redelijke mate redelijk en aannemelijk, en die kosten zijn in overeenstemming met het kostenefficiëntiebeginsel en staan in verhouding tot het verwachte nationale economische en sociale effect. België heeft voldoende informatie en bewijsstukken verstrekt waaruit blijkt dat de geraamde totale kosten van de hervormingen en investeringen van het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan die uit hoofde van de faciliteit moeten worden gefinancierd, niet worden gedekt door bestaande of geplande financiering door de Unie. Dit zou

een score B rechtvaardigen op grond van beoordelingscriterium 2.9 van bijlage V bij de RRF-verordening.

3.10. Controles en audits

In de oorspronkelijke beoordeling van de robuustheid en toereikendheid van het controlesysteem en andere regelingen die in het Belgische herstel- en veerkrachtplan zijn opgenomen, was geconcludeerd dat deze regelingen adequaat zijn met inachtneming van de tijdige vervulling van twee mijlpalen met betrekking tot a) een opslagsysteem voor het monitoren van de uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan, met inbegrip van de minimumfunctionaliteiten; en b) de uitvoering van adequate coördinatieregelingen, met inbegrip van kruiscontroles, op het niveau van het coördinerende orgaan op interfederaal niveau, zodat dubbele financiering uit de faciliteit en andere programma's van de Unie wordt voorkomen overeenkomstig het beginsel van goed financieel beheer. Dit rechtvaardigde een score A op grond van beoordelingscriterium 2.10 van bijlage V bij de RRF-verordening.

De Belgische autoriteiten hebben bevestigd dat het internecontrolesysteem en de eerder beoordeelde regelingen voor de preventie, opsporing en correctie van fraude, corruptie, belangenconflicten en dubbele financiering van kracht blijven.

De wijzigingen in het oorspronkelijke plan en de invoering van het REPowerEU-hoofdstuk zijn als zodanig niet van invloed op de oorspronkelijke beoordeling. In de context van de wijziging van het Belgische herstel- en veerkrachtplan moeten zijn audit- en controlesysteem echter opnieuw worden beoordeeld op basis van criterium 2.10 van bijlage V bij de RRF-verordening. Sinds de oorspronkelijke beoordeling heeft de Commissie toegang gehad tot informatie over de daadwerkelijke uitvoering ervan. Deze omvatte de bevindingen van de audit van de Commissie in België over de bescherming van de financiële belangen van de Unie.

In het licht van deze informatie is de Commissie van oordeel dat het interne controlesysteem van het Belgische herstel- en veerkrachtplan over het algemeen toereikend is, maar enkele tekortkomingen vertoont die moeten worden verholpen. In dit verband zijn twee audit- en controlemijlpalen ingevoerd om de tekortkomingen te verhelpen.

Robuustheid van het internecontrolesysteem en verdeling van rollen en verantwoordelijkheden

De eerder beoordeelde regelingen met betrekking tot de rollen en verantwoordelijkheden van de actoren voor controle en audit, de scheiding van functies en de onafhankelijkheid van de actoren die audits uitvoeren, blijven adequaat in het herziene herstel- en veerkrachtplan.

Toereikendheid van de controlesystemen en andere relevante regelingen

Het controlesysteem en andere regelingen om fraude, corruptie en belangenconflicten bij het gebruik van middelen uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit te voorkomen, op te sporen en recht te zetten, lijken over het algemeen nog steeds toereikend.

De verzameling en opslag van de op grond van artikel 22, lid 2, punt d), i) tot en met iii), van de RRF-verordening vereiste gegevens zijn gedecentraliseerd op het niveau van elke bevoegde

overheid. Alle opslagsystemen op federaal niveau en op het niveau van elke deelstaat zijn door hun respectieve auditautoriteiten gecontroleerd, vóór de indiening van het eerste betalingsverzoek dat ten tijde van de opstelling van dit document nog door de diensten van de Commissie werd beoordeeld. Het wetgevingskader[6] is gewijzigd om alle bevoegde instanties op alle overheidsniveaus rechtstreekse toegang te geven tot de gegevens die sinds 17 februari 2023 in het Belgische register van uiteindelijke begunstigden zijn geregistreerd om gegevens over de uiteindelijke begunstigden te verzamelen.

Niettemin werden er systemische problemen vastgesteld met betrekking tot het fraude- en corruptiebestrijdingsbeleid, de functionele klokkenluiderskanalen, verificaties ter plaatse gericht op aangelegenheden die van belang zijn voor de bescherming van de financiële belangen van de Europese Unie, procedures voor melding van onregelmatigheden aan OLAF en andere bevoegde instanties, verificaties vooraf van belangenconflicten, procedures binnen de uitvoerende instanties met betrekking tot de verificatie van de naleving van het Unierecht en het nationale recht, evenals de bestaande procedures op het niveau van de instanties die de beheersverklaringen ondertekenen die tot doel hebben om ervoor te zorgen dat zij zekerheid verkrijgen dat de middelen werden beheerd overeenkomstig alle toepasselijke regels, met name regels inzake het vermijden van belangenconflicten, fraude, alsmede voorkoming van corruptie en dubbele financiering.

Daarom is voorgesteld om voor dit doel twee mijlpalen in het herstel- en veerkrachtplan op te nemen. De eerste heeft betrekking op de aanpassing van de handboeken met proceduredocumenten over de beheers- en controlesystemen door de coördinerende instanties, indien nodig in samenwerking met de uitvoerende instanties, en de uitgifte van daarmee verband houdende instructies aan de uitvoerende instanties teneinde het kader voor het voorkomen, opsporen en corrigeren van ernstige onregelmatigheden, zoals fraude, belangenconflicten, corruptie en dubbele financiering, te versterken, met inbegrip van minimumbepalingen inzake fraude- en corruptiebestrijdingsstrategieën, functionele interne en externe klokkenluiderskanalen, verificaties ter plaatse, procedures voor het melden van onregelmatigheden aan OLAF en andere bevoegde autoriteiten, en procedures met betrekking tot de verificatie van de naleving van het Unierecht en het nationale recht, met name op het gebied van overheidsopdrachten en staatssteun. De handboeken/documenten bevatten procedures met betrekking tot de verkrijging van zekerheid voor de ondertekening van de beheersverklaringen bij het betalingsverzoek dat bij de Commissie wordt ingediend. Wanneer de inspectie van financiën met dergelijke controles is belast, wordt door de betrokken coördinerende instanties bovendien een mededeling opgesteld en naar de Inspectie van Financiën gezonden met betrekking tot de verificaties vooraf van de naleving van het Unierecht en het nationale recht en de bescherming van de financiële belangen van de Unie die overeenkomstig Verordening (EU) 2021/241 moeten worden uitgevoerd. De tweede mijlpaal heeft betrekking op de instructies die door de coördinerende instanties aan alle uitvoerende instanties worden afgegeven met betrekking tot verificaties vooraf, vóór de ondertekening van contracten of

[6] Wijziging van de wet van 18 juli 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten en wijziging van het koninklijk besluit van 30 juli 2018 betreffende de werkingsmodaliteiten van het UBO-register.

de toekenning van subsidies, van het risico op belangenconflicten bij de uitvoering van maatregelen. Deze omvat verplichte verklaringen over de afwezigheid van belangenconflicten van de personen die betrokken zijn in alle stadia van de selectieprocedures voor zowel aanbestedingen als oproepen tot het indienen van projecten, en, op risicobasis, het gebruik van een geschikt risicobeoordelingsinstrument met het oog op de uitvoering van de in de instructies beschreven controles op belangenconflicten. In de instructies wordt het begrip belangenconflict gedefinieerd overeenkomstig artikel 61 van het Financieel Reglement.

Toereikendheid van regelingen om dubbele EU-financiering te voorkomen

Alle entiteiten hebben hun eigen procedures ter voorkoming van dubbele EU-financiering beschreven in de documenten die in het kader van het herziene herstel- en veerkrachtplan zijn ingediend. Het bestuursmodel voor het beheer en de monitoring van het herstel- en veerkrachtplan is gedecentraliseerd in verband met de federale structuur van België, waar elke entiteit haar bevoegdheden op haar eigen bevoegdheidsgebieden autonoom uitoefent en de uitvoering van het plan organiseert, onder meer om dubbele EU-financiering te voorkomen. Deze regelingen worden als adequaat beschouwd mits vóór het eerste betalingsverzoek aan de audit- en controlemijlpaal (M210) is voldaan. Dit betreft de noodzaak om ervoor te zorgen dat er passende coördinatieregelingen, met inbegrip van kruiscontroles, op het niveau van het coördinerende orgaan op interfederaal niveau worden uitgevoerd, wat het mogelijk maakt om dubbele financiering uit de faciliteit en andere programma's van de Unie te voorkomen overeenkomstig het beginsel van goed financieel beheer. De verwezenlijking van deze mijlpaal werd op het moment van opstelling van dit document aan een beoordeling onderworpen.

Wettelijke bevoegdheden en bestuurlijke capaciteit van de controlefunctie

In alle zes entiteiten zijn de eerstelijnscontroles (beheersverificaties) toegewezen aan verschillende overheidsinstanties die deel uitmaken van het bestaande interne controlekader voor de uitvoering van de begroting in de verschillende entiteiten. België heeft bij de indiening van het herziene herstel- en veerkrachtplan geen wijzigingen in deze aspecten meegedeeld. Evenzo blijven de mandaten van de auditinstanties van kracht.

Conclusie

De door België in het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan voorgestelde regelingen om corruptie, fraude en belangenconflicten bij het gebruik van de financiële middelen die afkomstig zijn van de faciliteit te voorkomen, op te sporen en recht te zetten, waaronder de regelingen die gericht zijn op het voorkomen van dubbele financiering uit de faciliteit en uit andere Unieprogramma's, worden passend geacht. Dit zou een score A rechtvaardigen op grond van beoordelingscriterium 2.10 van bijlage V bij de RRF-verordening.

3.11. Samenhang

Het Belgische herstel- en veerkrachtplan bevat een grotendeels samenhangende reeks hervormingen en investeringen. Het door België ingediende gewijzigde herstel- en veerkrachtplan is opgebouwd rond zeven coherente assen die de gemeenschappelijke

doelstellingen ondersteunen om het herstel van de Belgische economie te stimuleren, bij te dragen tot de dubbele transitie en België weerbaarder te maken om de uitdagingen van de eenentwintigste eeuw op weg naar duurzame en inclusieve groei het hoofd te bieden. Door de wijziging van het herstel- en veerkrachtplan zijn vijf van de zes bestaande assen gewijzigd en is een aanvullende (zevende) as toegevoegd, het REPowerEU-hoofdstuk. Het herstel- en veerkrachtplan bevat geen inconsistenties of tegenstrijdigheden tussen de inhoud van de verschillende assen.

De maatregelen binnen de assen versterken elkaar en de componenten omvatten doorgaans een reeks grotendeels evenwichtige hervormingen en investeringen, zoals hieronder wordt uitgelegd.

Wederzijds versterkende maatregelen

De wijzigingen van het herstel- en veerkrachtplan hebben geen negatieve invloed op de samenhang van de assen, noch op de samenhang van het plan als geheel. Zij veranderen niets aan de wijze waarop zij elkaar wederzijds versterken. Het aanvullende REPowerEU-hoofdstuk is grotendeels in overeenstemming met de maatregelen die in het kader van het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan zijn genomen om de groene transitie te ondersteunen en versterkt de ambitie van sommige van deze maatregelen, met name de investeringen in projecten die gericht zijn op de vermindering van zijn algemene energieafhankelijkheid door het koolstofvrij maken van de industrie en stimulering van de binnenlandse productie van hernieuwbare energie. Het REPowerEU-hoofdstuk is opgebouwd rond een grotendeels consistente combinatie van elkaar wederzijds versterkende hervormingen en investeringen ter ondersteuning van de energierenovatie van gebouwen, opkomende nieuwe technologieën, hernieuwbare energiebronnen en de vergroening van het wegvervoer in België. Het is echter vrij versnipperd, met veel nieuwe investeringen van beperkte omvang, terwijl er slechts één opschaling is van een bestaande maatregel die reeds in het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan was opgenomen.

Complementariteit van maatregelen

De wijzigingen die in de bestaande assen van het herstel- en veerkrachtplan zijn aangebracht, hebben geen negatieve invloed op de wijze waarop deze assen elkaar aanvullen. De aanvullende as die verband houdt met de doelstellingen van REPowerEU, brengt op zijn beurt een nieuwe laag van complementariteit met zich mee, aangezien deze nieuwe en overgehevelde maatregelen omvat, onderverdeeld in vier complementaire componenten: i) renovatie van gebouwen; ii) nieuwe opkomende energietechnologieën; iii) hernieuwbare energie; en iv) groener wegvervoer. Verschillende maatregelen (hervormingen en investeringen) hebben tot doel de ontwikkeling van hernieuwbare energie te versnellen, met name door de vergunningsprocedures te stroomlijnen en de behandeling van beroepen tegen vergunningsbeslissingen te verkorten. Daarnaast stimuleren andere nieuwe hervormingen en investeringen de energierenovatie van gebouwen, ondersteunen zij de installatie van warmtepompen en zonnepanelen, of zijn zij gericht op het koolstofvrij maken van de industrie. Drie overgehevelde investeringen uit het oorspronkelijke plan zijn gericht op duurzame mobiliteit. Het REPowerEU-hoofdstuk is echter tamelijk versnipperd, met veel kleine nieuwe maatregelen die soms ongerelateerde doelstellingen nastreven.

Op het niveau van het gewijzigde herstel- en veerkrachtplan worden met alle assen complementaire doelstellingen, zonder tegenstrijdige doelen nagestreefd. Tegelijkertijd is er nog steeds sprake van bezorgdheid over de complementariteit die met betrekking tot het oorspronkelijke herstel- en veerkrachtplan werd geuit. Ten eerste had het plan het potentieel van sommige investeringen beter kunnen benutten door middel van verdergaande complementaire hervormingen. De investeringen in onderwijs (bv. IT-infrastructuur) hadden bijvoorbeeld kunnen worden aangevuld met hervormingen om de educatieve voordelen van dergelijke investeringen voor studenten te vergroten, zoals hervormingen in de initiële lerarenopleiding en de nascholing van leraren. Evenzo hadden de investeringen in opleidingsfaciliteiten in Wallonië kunnen worden aangevuld met een hervorming van het beroepsonderwijs en de beroepsopleiding in de Franse gemeenschap. Ten tweede bestaat de as productiviteit uit vrij heterogene maatregelen op het gebied van opleiding, circulaire economie, O&O en industriële steun, zonder duidelijke synergieën of complementariteit. Ten derde worden veel hervormingen en investeringen niet op eenvormige en consistente wijze toegepast in het land, wat gerechtvaardigd zou zijn. Zo worden bijvoorbeeld hervormingen ter vermindering van de administratieve rompslomp gepresenteerd in Vlaanderen en Brussel, maar niet in Wallonië. Het herstel- en veerkrachtplan voorziet in de ontwikkeling van twee individuele leerrekeningen (een op federaal niveau en een op gewestelijk niveau) in plaats van de creatie van één geïntegreerde rekening, wat de beschikbare opleidingsstimulansen veel transparanter zou maken voor de burgers. De Belgische autoriteiten hebben echter toegezegd dat zij de uitvoering van deze maatregelen zullen coördineren.

***

Rekening houdend met de kwalitatieve beoordeling van alle componenten van het gewijzigde Belgische herstel- en veerkrachtplan, hun individuele gewicht (belang, relevantie, financiële toewijzing) en hun onderlinge wisselwerking, bevat het plan maatregelen voor de uitvoering van hervormingen en investeringen die in redelijke mate samenhangende acties vormen. Dit zou een score B rechtvaardigen op grond van beoordelingscriterium 2.11 van bijlage V bij de RRF-verordening.

3.12. REPowerEU

De maatregelen in het REPowerEU-hoofdstuk (zie punt 2.2) zullen in grote mate bijdragen tot de doelstellingen van de RRF-verordening. De uitvoering van de beoogde maatregelen zal naar verwachting aanzienlijk bijdragen tot het stimuleren van de energie-efficiëntie in gebouwen, het koolstofvrij maken van de industrie, het opvoeren van de productie en het gebruik van hernieuwbare en fossielvrije waterstof, en het verhogen van het aandeel en de uitrol van hernieuwbare energie. De hervorming van de Raad van State moet de verlening van vergunningen vergemakkelijken en de snelle uitrol van hernieuwbare energie bevorderen. Component 7.1: De renovatie van gebouwen is gericht op de REPowerEU-doelstellingen van verhoging van de energie-efficiëntie van gebouwen (artikel 21 quater, lid 3, punt b), van de RRF-verordening) en draagt ook bij tot de subdoelstellingen van het terugdringen van energiearmoede (artikel 21 quater, lid 3, punt c), van de RRF-verordening) en vermindering van de vraag naar energie door middel

van stimulansen (artikel 21 quater, lid 3, punt d), van de RRF-verordening). Component 7.2: Nieuwe opkomende energietechnologieën hebben tot doel de energie-infrastructuur en -installaties te verbeteren om het aandeel hernieuwbare energie in de energiemix te vergroten (artikel 21 quater, lid 3, punt b), van de RRF-verordening), ondersteunen het koolstofvrij maken van de economie (artikel 21 quater, lid 3, punt b), van de RRF-verordening), dragen bij tot het verminderen van de vraag naar energie door middel van stimulansen (artikel 21 quater, lid 3, punt c), van de RRF-verordening), en ondersteunen de ontwikkeling van een waardeketen in technologieën voor de groene transitie (artikel 21 quater, lid 3, punt f), van de RRF-verordening). Component 7.3: Hernieuwbare energie is gericht op de doelstelling om het aandeel hernieuwbare energie te vergroten en de uitrol ervan te versnellen (artikel 21 quater, lid 3, punt b), van de RRF-verordening), de doelstelling om de integratie van hernieuwbare energiebronnen te versnellen (artikel 21 quater, lid 3, pun e), van de RRF-verordening) en de doelstelling om de ontwikkeling van een waardeketen op het gebied van technologieën in verband met de groene transitie te ondersteunen (artikel 21 quater, lid 3, punt f), van de RRF-verordening). Component 7.4: Groener wegvervoer is in overeenstemming met de doelstelling om emissievrij vervoer en de bijbehorende infrastructuur te ondersteunen (artikel 21 quater, lid 3, punt e), van de RRF-verordening) en helpt de vraag naar energie te verminderen (artikel 21 quater, lid 3, punt d), van de RRF-verordening).

Er zijn enkele lacunes qua geografische dekking, zoals bij het koolstofvrij maken van de industrie, die alleen in Wallonië wordt aangepakt, en van het openbaar vervoer, dat alleen in Brussel wordt aangepakt. Het koolstofvrij maken van de industrie wordt echter ook indirect gestimuleerd door de overgehevelde investeringen in het H_2-vervoersnetwerk en door de nieuwe investering in de infrastructuur voor energie-invoer voor H_2 (beide op federaal niveau).

Bovendien maken de maatregelen in het REPowerEU-hoofdstuk deel uit van de bredere inspanningen van België om meer energiesoevereiniteit te bereiken en zijn broeikasgasemissies te verminderen, met het oog op de klimaatreductiedoelstelling van de EU voor 2030 van 55 %. De beoogde maatregelen beantwoorden ook aan de behoefte aan ambitieuzer klimaatbeleid (waaronder de Europese klimaatwet, het "Fit for 55"-pakket en de uitvoering ervan), een versnelde energietransitie en een grotere energiezekerheid, waarbij "niemand wordt achtergelaten".

Tot slot moet worden opgemerkt dat bij de voorbereiding van dit hoofdstuk raadplegingen met belanghebbenden zijn gehouden, waarbij verschillende stappen zijn gevolgd bij de verschillende entiteiten (d.w.z. de federale regering, de drie gewesten en de drie gemeenschappen). België heeft een samenvatting verstrekt van de raadpleging van belanghebbenden die is uitgevoerd in het kader van de wijziging van het herstel- en veerkrachtplan en ter voorbereiding van het REPowerEU-hoofdstuk.

***

In het licht van de beoordeling van alle in het REPowerEU-hoofdstuk beoogde maatregelen, zal het hoofdstuk naar verwachting in grote mate doeltreffend bijdragen tot de energiezekerheid, de

diversificatie van de energievoorziening van de Unie, een toename van het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, energie-efficiëntie, een toename van de energieopslagcapaciteit en de vermindering van de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen vóór 2030. Dit zou een score A rechtvaardigen op grond van beoordelingscriterium 2.12 van bijlage V bij de RRF-verordening.

3.13. Grensoverschrijdende of landoverstijgende dimensie of effecten

De meeste maatregelen in het REPowerEU-hoofdstuk van België hebben een landoverstijgende of grensoverschrijdende dimensie (tabel 3). Het REPowerEU-hoofdstuk draagt bij tot het verminderen van de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en het verminderen van de vraag naar energie door de energie-efficiëntie van gebouwen te verbeteren, het koolstofvrij maken van de industrie te ondersteunen en de productie van hernieuwbare energie te ontwikkelen. De maatregelen in het REPowerEU-hoofdstuk om de productie van hernieuwbare energie te stimuleren dragen eveneens bij aan de uitvoer van schone energie naar andere delen van Europa. In dezelfde geest zullen de maatregelen om de industrie koolstofarm te maken naar verwachting bijdragen aan de decarbonisatie van Europa. De totale geraamde kosten van deze maatregelen bedragen 658 miljoen EUR, ofwel 90,6 % van de geraamde kosten van het REPowerEU-hoofdstuk, waarmee het indicatieve streefdoel van 30 % wordt overschreden.

***

In het licht van de beoordeling van alle in het REPowerEU-hoofdstuk beoogde maatregelen, zullen de maatregelen in het hoofdstuk naar verwachting grotendeels een grensoverschrijdende en landoverstijgende dimensie of invloed hebben. Dit zou een score A rechtvaardigen op grond van beoordelingscriterium 2.13 van bijlage V bij de RRF-verordening.

Tabel 3 — Grensoverschrijdende of landoverstijgende dimensie of effecten van REPowerEU-maatregelen

REPowerEU-maatregelen		Kosten (in miljoen EUR)	Bijdrage aan streefdoel in % van geraamde kosten REPowerEU
I-7.01	Verbeterde energiesubsidieregeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	5,02	0,69 %
I-7.02	Verbeterde energiesubsidieregeling van het Vlaams Gewest	50,97	7,02 %
I-7.03	Energiesubsidies voor particuliere woningen van de Duitstalige Gemeenschap	2,4	0,33 %
I-7.04	Renovatie van sociale woningen van het Waals Gewest	30	4,13 %
I-7.05	Energie- en klimaatmaatregelen in openbare gebouwen van de Federale Regering	5,5	0,75 %
I-7.06	Renovatie van openbare gebouwen van het Vlaams Gewest	25,48	3,51 %
I-7.07	Energiemaatregelen voor openbare scholen van het Vlaams Gewest	25,48	3,51 %
I-7.08	Energiemaatregelen voor de zorggebouwen van het Vlaams Gewest	24,02	3,31 %
I-7.09	Energiemaatregelen voor het VRT-gebouw van het Vlaams Gewest	10,19	1,40 %

REPowerEU-maatregelen		Kosten (in miljoen EUR)	Bijdrage aan streefdoel in % van geraamde kosten REPowerEU
I-7.10	Energiemaatregelen voor de AWV-gebouwen van het Vlaams Gewest	8,41	1,15 %
I-7.11	Onderzoeksplatform voor energietransitie van de Franse Gemeenschap	23,54	3,24 %
I-7.12	Infrastructuur voor energie-invoer van de Federale Regering	14,00	1,93 %
I-7.13	Oproep tot het koolstofvrij maken van de industrie van het Waals Gewest	71,46	9,85 %
I-7.14	Oproep tot klimaatactie in de landbouw van het Vlaams Gewest	5,00	0,68 %
I-7.15	Backbone voor H_2 van de Federale Regering	95,00	13,10 %
I-7.16	Drijvende zonneparken van de Federale Regering	12,50	1,72 %
I-7.17	Optimalisering van de energiedistributie van het Waals Gewest	76,00	10,48 %
I-7.18	Initiatieven voor innovatieve productie van hernieuwbare energie van het Vlaams Gewest (VLAIO)	19,02	2,62 %
I-7.19	Verwijdering van belemmeringen voor hernieuwbare energie van de Federale Regering	13,50	1,86 %
I-7.20	Offshore energie-eiland van de Federale Regering — projecten	100,00	13,79 %
I-7.23	Openbare ledverlichting van het Vlaams Gewest	39,50	5,44 %
Totaal		**657,98**	**90,61 %**

BIJLAGE I: Traceren van klimaatuitgaven en digitale tagging[7]

Nieuwe of gewijzigde maatregelen ten opzichte van het oorspronkelijke plan zijn in onderstaande tabel geaccentueerd.

ID maatregel of submaatregel	Benaming maatregel of submaatregel	Budget (miljoen EUR)	Klimaat		Digitaal	
			SVG	Coëff. %	SVG	Coëff. %
R-1.01	Verbeterde energiesubsidieregeling van het Vlaams Gewest — thuisbatterijen	20,05	033	100 %	033	40 %
R-1.01	Verbeterde energiesubsidieregeling van het Vlaams Gewest (investeringsgedeelte) — (behalve thuisbatterijen)	205,35	025	40 %		
R-1.02	Verbeterde energiesubsidieregeling (investeringsgedeelte) — Brussels Hoofdstedelijk Gewest	16,00	025	40 %		
I-1.01	Renovatie van sociale woningen van het Vlaams Gewest — subsidies	30,00	025bis	100 %		
I-1.02	Renovatie van sociale woningen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	31,26	025bis	100 %		
I-1.03	Renovatie van sociale woningen van de Duitstalige Gemeenschap	15,00	025bis	100 %		
I-1.04	Renovatie van openbare gebouwen van de Federale Regering — beursgebouw (werken waarmee gemiddelde vraag naar primaire energie met ten minste 30 % wordt verminderd)	6,32	026bis	100 %		
I-1.05	Renovatie van openbare gebouwen — Vlaams Gewest	20,00	025	40 %		
I-1.07	Renovatie van openbare gebouwen — Waals Gewest — lokale overheden	71,80	026bis	100 %		
I-1.07	Renovatie van openbare gebouwen — Waals Gewest — sport (energie-efficiëntiegerelateerd deel)	46,73	026	40 %		
I-1.08	Renovatie van openbare gebouwen — Brussels Hoofdstedelijk Gewest	29,00	026bis	100 %		
I-1.09	Renovatie van openbare gebouwen — scholen — Franse Gemeenschap — bouw van nieuwe energie-efficiënte gebouwen	158,00	025ter	40 %		
I-1.10	Renovatie van openbare gebouwen — sport & IPPJ — Franse Gemeenschap (werken waarmee gemiddelde vraag naar primaire energie met ten minste 30 % wordt verminderd)	16,56	026bis	100 %		
I-1.10	Renovatie van openbare gebouwen — sport & IPPJ — Franse Gemeenschap (bouw van nieuwe energie-efficiënte gebouwen)	10,65	025ter	40 %		
I-1.11	Renovatie van openbare gebouwen — universiteiten — Franse Gemeenschap (aandeel waardoor gemiddelde vraag naar primaire energie met ten minste 30 % wordt verminderd)	12,44	026bis	100 %		

[7] Hoewel de geraamde kosten van het Belgische herstel- en veerkrachtplan de totale toewijzing van niet-terugbetaalbare financiële steun overschrijden, zal België garanderen dat alle uitgaven voor de maatregelen waarvoor in deze tabel is aangegeven dat zij aan de klimaatdoelstellingen bijdragen, volledig worden gefinancierd met middelen uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit.

I-1.11	Renovatie van openbare gebouwen — universiteiten — Franse Gemeenschap (andere werken met het oog op energie-efficiëntie)	20,74	026	40 %		
I-1.12	Renovatie van openbare gebouwen — cultuur — Franse Gemeenschap (werken waardoor gemiddelde vraag naar primaire energie met ten minste 30 % wordt verminderd)	18,79	026bis	100 %		
I-1.12	Renovatie van openbare gebouwen — cultuur — Franse Gemeenschap (werken met het oog op energie-efficiëntie)	19,39	026	40 %		
I-1.15	Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie — Federale Regering	50,00	022	100 %		
I-1.16	Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie van het Vlaams Gewest — productie van hernieuwbare energie	7,77	032	100 %		
I-1.16	Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie van het Vlaams Gewest — transmissie, distributie, opslag en energiesystemen	62,90	033	100 %	033	40 %
I-1.16	Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie van het Vlaams Gewest — tankstations eindgebruiker & vervoer	4,34	077	100 %		
I-1.17	Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie van het Waals Gewest — IPCEI-projecten	87,42	032	100 %		
I-1.18	Ontwikkeling van de koolstofarme industrie van het Waals Gewest — O&O&I-projecten	34,32	022	100 %		
I-1.22	Biodiversiteit en aanpassing aan het klimaat van het Waals Gewest — bossen & hertracering	24,05	035 037	100 %		
I-1.22	Biodiversiteit en aanpassing aan het klimaat van het Waals Gewest — beschermde gebieden & nationale parken	50,00	050	40 %		
I-1.23	Ecologische ontsnippering van het Vlaams Gewest	24,70	050	40 %		
I-1.24	Blue Deal van het Vlaams Gewest (projecten A-C-F-G-I) & Onderzoek en innovatie (deelproject B)	180,13	037 022	100 %		
I-1.24	Blue Deal van het Vlaams Gewest (project D)	10,00	047	40 %		
I-2.01	Cyberveilige en weerbare digitale samenleving van de Federale Regering	52,13			021quinquies	100 %
I-2.02	Cybersecurity van de Federale Regering — 5G	8,26			021quinquies	100 %
I-2.03	Cybersecurity van de Federale Regering: NTSU/CTIF interception en backup	18,18			021quinquies	100 %
I-2.04	Digitalisering OISZ van de Federale Regering	60,00			011	100 %
I-2.05	Digitalisering van de Federale Overheidsdiensten	217,73			011 012 011quater 027bis	100 %
I-2.06	eHealth Services en Health Data van de Federale Regering	40,00			013	100 %
I-2.07	Digitalisering ONE van de Franse Gemeenschap	16,12			011	100 %
I-2.08	Digitalisering van de cultuur- en mediasector van de Franse Gemeenschap	8,56			021bis	100 %
I-2.09	Digitalisering van de Vlaamse Regering	54,50			011	100 %
I-2.10	Regionaal platform voor gegevensuitwisseling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	17,67			011	100 %
I-2.11	Digitalisering van processen tussen burgers en bedrijven van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	33,14			011	100 %

I-2.13	Dekking van witte zones door de ontwikkeling van supersnelle glasvezelnetwerken van de Duitstalige Gemeenschap	19,50			051	100 %
I-2.14	Ontwikkeling van een AI-instituut in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest — ontwikkeling van digitale vaardigheden	1,47			108	100 %
I-2.14	Ontwikkeling van een AI-instituut in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest — ontwikkeling van slimme specialisatievaardigheden	8,44			016	40 %
I-2.15	Verbetering van de (interne) connectiviteit van scholen en bedrijvenparken in het Waals Gewest — glasvezelconnectiviteit van 35 bedrijvenparken.	15,00			053	100 %
I-3.01	Fietsinfrastructuur van het Vlaams Gewest	210,91	075	100 %		
I-3.02	Fietsinfrastructuur — fietscorridors van het Waals Gewest	21,24	075	100 %		
I-3.03	Fietsinfrastructuur — Fiets PLUS	34,10	075	100 %		
I-3.04	Fietsinfrastructuur — Schuman	17,40	075	100 %		
I-3.07	Uitbreiding metro Charleroi	60,00	073	100 %		
I-3.08	Slimme verkeerslichten van het Waals Gewest	26,64	084bis	40 %	084bis	100 %
I-3.09	Spoor en toegankelijke en multimodale stations van de Federale Regering — stedelijke stations	59,29	073	100 %		
I-3.09	Spoor en toegankelijke en multimodale stations van de Federale Regering — regionale stations	15,71	079	40 %		
I-3.10	Spoor — een efficiënt netwerk van de Federale Regering (TEN-T en elektrisch/emissievrij)	226,39	067 068 069bis	100 %		
I-3.10	Spoor — een efficiënt netwerk van de Federale Regering (andere spoorrenovatie)	22,32	066 069	40 %		
I-3.10	Spoor — een efficiënt netwerk van de Federale Regering — automatisering van de verkeersregeling	10,00	070	40 %	070	100 %
I-3.11	Albertkanaal en Trilogiport van het Waals Gewest	18,43	079 082bis	40 %		
I-3.12	Spoor — Slimme mobiliteit van de Federale Regering	15,00	070	40 %	070	100 %
I-3.13	Uitrol van Mobility-as-a-Service (MaaS) van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	5,65	076bis	40 %	076	100 %
I-3.14	Modalshiftsubsidies van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	7,00	048	40 %		
I-3.15	Smart Move van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	51,00	063bis	40 %	063bis	100 %
I-3.16	Vergroening van het buspark van het Vlaams Gewest	55,50	074 077	100 %		
I-3.17	Vergroening van het buspark van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	9,58	074	100 %		
I-3.18	Oplaadinfrastructuur van de Federale Regering	32,00	077	100 %		
I-3.19	Oplaadinfrastructuur van het Vlaams Gewest	29,46	077	100 %		
I-3.20	Vergroening van het buspark van Wallonië	36,60	074 077	100 %		
I-4.01	Digisprong van de Vlaamse Gemeenschap	286,86			055 012 011	100 %
I-4.04	Digitale strategie voor hoger onderwijs en volwassenenonderwijs van de Franse Gemeenschap	24,44			108	100 %

I-4.05	Digitale ommekeer voor Brusselse scholen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	5,20			012	100 %
I-4.06	Digitale transformatie van het onderwijs van de Duitstalige Gemeenschap	3,68			012	100 %
I-4.08	E-inclusie voor België van de Federale Regering	30,00			012	100 %
I-4.09	Digitale platforms voor gevangenen van de Federale Regering	12,40			012	100 %
I-4.11	Digibanks van het Vlaams Gewest	50,00			012	100 %
I-4.12	Bouw van openbare nutswoningen en huisvesting voor kwetsbare personen van het Waals Gewest — woningen met lage huur & inclusieve en ondersteunende huisvesting	95,64	025ter	40 %		
I-4.12	Bouw van openbare nutswoningen en huisvesting voor kwetsbare personen van het Waals Gewest — boxen voor ondersteuning op afstand	15,00			013	100 %
I-4.13	Oprichting en renovatie van opvangfaciliteiten voor jonge kinderen van het Waals Gewest — bouw en renovatie	61,00	025ter 026	40 %		
I-4.13	Oprichting en renovatie van opvangfaciliteiten voor jonge kinderen van het Waals Gewest — software voor het beheer van de onroerende goederen	0,42			011	100 %
I-5.01	A6KE6K — Centrum voor digitale en technologische innovatie en opleiding van het Waals Gewest	86,80	025ter 026	40 %		
I-5.02	Europese school voor biotechnologie en gezondheidshub van het Waals Gewest	24,80	025ter	40 %		
I-5.03	Verbetering van ultramoderne opleidingsfaciliteiten van het Waals Gewest	46,25	025ter	40 %		
I-5.04	Leer- en loopbaanoffensief van de Vlaamse Gemeenschap — steun voor de sociale economie	12,00			016	40 %
I-5.04	Leer- en loopbaanoffensief van de Vlaamse Gemeenschap — online opleidingsaanbod	18,26			012	100 %
I-5.06	Digitale vaardigheden van het Vlaams Gewest	34,88			012	100 %
I-5.07	Levenslange digitale opleiding van het Waals Gewest	16,75			012	100 %
I-5.08	Nucleaire geneeskunde van de Federale Regering	11,60	044	40 %		
I-5.10	O&O: minimalisatie van afval tijdens ontmanteling van de Federale Regering	25,00	044	40 %		
I-5.11	Versterken O&O van het Vlaams Gewest — O&O&I-projecten en versterken van industriële onderzoeksfondsen	37,00			018 021	40 %
I-5.11	Versterken O&O van het Vlaams Gewest — wetenschappelijke en technologische infrastructuur	100,00	023	40 %		
I-5.11	Versterken O&O van het Vlaams Gewest — impulsprogramma waardeketen micro-elektronica	20,00			021quater	100 %
I-5.12	Relocatie van voeding en logistieke platforms van het Waals Gewest	61,49	047	40 %		
I-5.13	Digitalisering van de Waalse toeristische sector	2,35			011	100 %
I-5.14	Recyclagehub van het Vlaams Gewest	30,00	044	40 %		
I-5.15	Belgium Builds Back Circular van de Federale Regering	28,97	023 047	40 %		
I-5.16	Uitrol van de circulaire economie van het Waals Gewest	64,85	023	40 %		

I-5.18	SMELD: Geavanceerde metaalsmelting, beperking afval tijdens D&D van de Federale Regering	13,40	044	40 %		
REPowerEU-hoofdstuk						
I-7.01	Verbeterde energiesubsidieregeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	5,02	025	40 %		
I-7.02	Opgeschaalde maatregel: verbeterde energiesubsidieregeling van het Vlaams Gewest	50,97	025	40 %		
I-7.03	Energiesubsidies voor particuliere woningen van de Duitstalige Gemeenschap	2,40	025	40 %		
I-7.04	Renovatie van sociale woningen van het Waals Gewest	30,00	029	100 %		
I-7.05	Energie- en klimaatmaatregelen in openbare gebouwen van de Federale Regering (ledverlichting)	2,50	026	40 %		
I-7.05	Energie- en klimaatmaatregelen in openbare gebouwen van de Federale Regering (laadstations en zonnepanelen)	3,60	077 029	100 %		
I-7.06	Renovatie van openbare gebouwen van het Vlaams Gewest	25,48	026bis	100 %		
I-7.07	Energiemaatregelen voor openbare scholen van het Vlaams Gewest	25,48	029	100 %		
I-7.08	Energiemaatregelen voor zorggebouwen van het Vlaams Gewest	24,02	026	40 %		
I-7.09	Energiemaatregelen voor het VRT-gebouw van het Vlaams Gewest (ledverlichting)	7,01	026	40 %		
I-7.09	Energiemaatregelen voor het VRT-gebouw van het Vlaams Gewest (warmtepomp en zonnepanelen)	3,18	032	100 %		
I-7.10	Energiemaatregelen voor de AWV-gebouwen van het Vlaams Gewest	8,41	026bis	100 %		
I-7.11	Onderzoeksplatform voor energietransitie van de Franse Gemeenschap	23,54	022	100 %		
I-7.12	Infrastructuur voor energie-invoer van de Federale Regering	14,00	022	100 %		
I-7.13	Oproep tot het koolstofvrij maken van de industrie van het Waals Gewest	71,46	022	100 %		
I-7.14	Oproep tot klimaatactie in de landbouw van het Vlaams Gewest	5,00	024	40 %		
I-7.15	Backbone voor H_2 van de Federale Regering	95,00	033	100 %	033*	40 %
I-7.16	Drijvende zonneparken van de Federale Regering	12,50	029	100 %		
I-7.17	Optimalisering van de energiedistributie van het Waals Gewest	76,00	033	100 %	033*	40 %
I-7.18	Innovatieve initiatieven voor de productie van hernieuwbare energie van het Vlaams Gewest — O&O; zonne-energie	9,02	022	100 %		
I-7.18	Innovatieve initiatieven voor de productie van hernieuwbare energie van het Vlaams Gewest — walstroom	10,00	080bis	40 %		
I-7.19	Verwijdering van belemmeringen voor hernieuwbare energie van de Federale Regering	13,50	028	100 %		
I-7.20	Offshore energie-eiland van de Federale Regering — projecten	99,00	033	100 %	033*	40 %
I-7.20	Offshore energie-eiland van de Federale Regering — biodiversiteitsstudies en effectbeoordeling	1,00	049	40 %		
I-7.21	Vergroening van het buspark van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	34,72	074	100 %		

I-7.22	Oplaadinfrastructuur — FED van de Federale Regering	7,00	077	100 %		
I-7.23	Openbare ledverlichting van het Vlaams Gewest	39,50	026	40 %		
I-7.24	Spoor — efficiënt netwerk van de Federale Regering	6,30	069bis	100 %		
I-7.25	Oplaadinfrastructuur voor bussen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	20,00	077	100 %		

SVG = steunverleningsgebied

Coëff. % = Coëfficiënt voor de berekening van steun voor klimaatveranderingsdoelstellingen en voor digitale transitie, op basis van bijlage VI en bijlage VII bij de RRF-verordening.

* Hervormingen en investeringen in het REPowerEU-hoofdstuk worden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de bijdrage van het plan aan het bij Verordening (EU) 2021/241 vastgestelde digitale streefdoel.